

Magyar Mackensen Bukarestben

Pontosan egy hónap választ el Románia európai integrációs nagy történelmi eseményéig, és honatyáink a nemzeti ünnepen, a törvényhozás két házának együttes ünnepi ülésén, a Hargita megyei magyar képviselő az RMDSZ nevében nem diplomáciából vizsgázott, hanem EU-integrációból és toleranciából vizsgáztatott. Azt tudjuk és tudják, hogy mi Európa peremén felzárkózni készülünk, és egy hónap múlva minden szempontból az Unió nagyítója alatt meg kell méretkezzünk. Előreláthatóan javul a jogszolgáltatás s a törvények alkalmazása is, de az árak nőnek, míg újra elhelyezkednek s a kérdés az, hogy meddig, miért csökken az életszínvonal, és lesz-e valóban egy nyitott társadalom s egy olyan szívélyes állam és távlatokban gondolkodó elit, amelyik kidolgozza azokat a stratégiákat: ipar, mezőgazdaság, energetika, tanügy, társadalombiztosítás és egészségügy, amely biztosíthatja a de facto felzárkózást. Az élet fintora és történelmünk fricskája a román honatyáknak, hogy pont most 90 éve (1916. november 30.–2006. nov. 30.) vonult be Bukarestbe, és foglalta el a fővárost Mackensen tábornagy, majd megkötötték a szégyenletes és kínos Bukaresti békét. Kis túlzással állítjuk, Garda Dezső RMDSZ-es képviselő magyar Mackensenként viselkedett és áttört egy frontot. Igen, egy új Európában, útban a határok nélküli nyitott, demokratikus 21. században van jogunk kimondani azt, hogy nincs különösebb okunk ünnepelni, és el kell mondani jogos sérelmeinket és elvárásainkat, ha a nyitott közös Európa kül- és belpolitikájának alkotója akarunk lenni és folytatjuk a reformot minden áron, minden tekintetben. (Az Unió alkotmánya még nincs véglegesítve és elfogadva.) A ki nem mondott fájdalmas igazságok és álláspontok megváltoztatására nincs esély, ha nincsenek bátor politikusaink és vezetőink.

Tény az, hogy a protokoll elvárásai szerint Garda nem volt diplomatikus, nem diplomáciából vizsgázott november 30-án a Román Parlamentben. A vizsgaeredmény viszont siralmas, európai integrációból (sajnos) megbuktatta a honatyák nagy részét, mert az empátia hiánya a kisebbségekkel szemben, akik 88 évet vesztesek voltak, semmiképp nem jó üzenet, és ez a barátságtalan gesztus a Parlamenttől nem volt véletlen, folytatódott a Babeş-Bolyai Tudományegyetem rektori tanácsának jogellenes tetteivel és közleményével. Megfélemlítésnek tűnik az európai tanulmányok karának alapítójától.

Mi e fejlemények és történések gazdaságpolitikai vetületeivel szeretnénk foglalkozni, de ez még(!) nem megy, nem kerülhet rá sor, mert gátat szab nekünk a jelenlegi kormánykoalíció megroggyanása, és így csak az marad, hogy egyáltalán nem véletlen, hogy a hazafiatlannak minősített Garda képviselőt a románok kinézik, a magyarok egy új Mackensennek titulálhatják. Fogadjuk el e túlzásokat úgy, amilyen az életünk (ellentmondásos), és világunkat is úgy, ahogy Niccolò Machiavelli ajánlotta 510 évvel ezelőtt, mert a változáshoz és a változtatásokhoz hosszú időre, és mentalitásváltásra lenne szükség.

Garda Dezső Hargita megyei képviselő beszédét a bukaresti rádióban egyenesben hallgattam pár per-

cet. A Szenátus elnöke meggátolta, hogy elmondhasa december elsejei, a többségi nemzet képviselőinek szóló premiért, belefojtották a szót, pedig világosan, egyszerűen, közérthetően és őszintén fogalmazott egy másfélmilliós kisebbség nevében, de túl kemény volt. Egyelőre! A hatalom birtokosai 88 év után is zavarba jöttek hallgatva a bátor kiállást, ami nem talál a bukaresti mindenkori román pártok véleményével. És mégis! Nem véletlen az, hogy cinkos hallgatás kíséri a négy perces beszédet, amely meg kellett volna rengesse a rogyant koalíciót, amely eddig mindent megúszott. Jöhet az integráció, egy hónap múlva Európában vagyunk de iure, és reménykedünk, hogy mi, akik túl vagyunk a hatvanon, e nagy történelmi lépés után beáll a szemléletváltás, és a magyar-román, ill. román-magyar viszonyban megfordul a szél.

A kérdések kérdése az, hogy a teljes piacnyitás és általános piacosítás a gazdaság minden szegmentumában, de az egészségügyben, nyugdíjpolitikában és tanügyben, a versenyhelyzet kialakulása úgy általában és a tőke hatalma megoldhatja-e a Trianon utáni 88 éves nyavalyáinkat. Meg fog-e szabadulni a kormány és székértelől attól a szereptől, ami el kell tűnjön a pártállami illúzióvesztés után. Az Európai Unió és az európai közös piac képlete pofon egyszerű: egy piac, egy ár. Következik ebből, hogy az összes ár kiegyenlítődik, már 2007 folyamán és a fizetések lemaradnak és a felzárkózás az életszínvonal tekintetében marad továbbra is a nagy hiánycikk. A reform halad, a bőjt marad.

A politikai harc új terepet kerít. A regionalizmus és az önkormányzatiság piacán, be kell szerezni ehhez az uniós forrásokat, mert a hazaiak elégtelenek, ugyanakkor kezelni kellene a krónikus munkaerőhiányt, és napirendre kell tűzni az ifjúság megszerzését. De 2007-ben többet fizetünk be, mint amit leosztanak nekünk és az energiafrontokon új bajok és botrányok kísértének, mert nincs átlátható energia- és fizetéspolitika sincs. De mi történik az állami támogatással, amit a lakosság nem tud nélkülözni a távfűtés, energiafogyasztás, vízszolgáltatás tekintetében, az a jövő titka. A drága energiahordozók piaci ára továbbra nő, globalizálódott világunkban a világgpiaci árat mindenképpen mindenkinek meg kell fizetni, a szegény országoknak épp úgy, mint a gazdagoknak. Nekünk kelet-európaiaknak közvetlenül a saját zsebünkben, az életszínvonal rovására, amely nem változhat, amíg a mentalitással olyan borzasztó fenyegetések érnek, akárcsak Gardát a megszakítás pillanatában. És mégis!

Van és erősödik egy olyan joganyag: *acquire communitaire*, 31 fejezettel, amit alkalmazni kell, keményen monitorizálni és magyar anyországi politikusok szerint védettebbek leszünk bizonyos támadásokkal szemben, amelyek megelőzik a szemléletváltást, és a civil szféra is elmozdul, hiszen a történelemkönyvek, amit itt írtak elvesztik aktualitásukat. A pánszlávizmus hetven év próbálkozás után megszűnt. A hidegháború eltűnt, a határok ellégyesednek, helyette jöhet a pénz diktatúrája és a mi képletünk: piac, verseny, tőke és új remények.

Befejezésképpen csak annyit, hogy Garda szenzá-

ciós próbálkozása, beadni a keserű orvosságot, a szemléletváltás kicsikarásához, bár nem sikerült, jó fegyvertény az új Európa megközelítéséhez, ha valóban akar még tetteket felmutatni a megroggyant koalíció és átalakulás előtt vergődő szociáldemokrácia. Ez utóbbi lebeg ég és föld között, akár Mohamed kopersója, a mi esetünkben a föld, a romániai valóság és az ég a tradicionális 88 éves nacionalizmus, amely minden pártban tetten érhető.

Várjuk a 2007-es történéseket, mint az anarchisták a kálváriát, és várjuk azokat a választásokat 2007-ben, amelyek átrendezik a román politikai piacot, megfelelően azoknak az elvárásoknak, amelyekre nem készítették fel és lehetővé tették azt, hogy a magyar képviselőt leléptessék a dísztribünről mert vagy tíz évvel megelőzte korát, amiről írja a történelmi leckéket a magyar diákjainak. Tény az, és mindenki látta, hogy a leirrendezett Garda történelemprofesszor nem mondhatja el azt – egyelőre, hogy szükséges az autonómia, mindig is ígérték csak. A Bolyai egyetem kérdése örökzöld tabu téma, és a kétnyelvű feliratokat nem bírják elviselni, mert nem küzdöttünk eleget értük. Szoktatni kell a többségi nemzet képviselőit arra, hogyan juthatunk el Gyulafehérvárról Európába, és a romániai magyaroknak az 1918-as be nem tartott Gyulafehérvári határozat kiindulópont a jogorvoslat felé és 1921-es Román Alkotmány alapján kiemelt fontosságú elvárása volt. Kötelességünk tehát emlékezni és emlékeztetni az 1918. december elsejei nagygyűlésre és aggasztó nekünk erdélyi magyaroknak, hogy egy hónappal a várva várt integráció előtt, ha csak megpengetjük a jogos elvárásainkat, milyen rossz román beidegződések kerülnek felszínre, meggátolva az esélyt, ami reálisnak tűnt, de várni és harcolni érte még biztosan nagyon sokat kell.

A múltból átörökölt sok sérelemért néhány kulcszó, amely még mindig időszerű: összefogás az autonómiaért, bátor kiállás, a történelem megismerése, a nemzeti bálványok ledöntése, vagy újraértékelése.

Addig is tudni kéne és ez most a kormányválság előestéjén nyílt titok, 2007. január után még mikor, miért és meddig nőnek az árak, ki stabilizálja a román nemzetgazdaságot, és hogyan javítható a felette szükséges versenyképesség ha nem költünk eleget tudományos kutatásra, fejlesztésre és mind kevesebb az adózó aktív állampolgár, aki a nyugdíjalapot elő kell teremtsen 6,5 millió nyugdíjból élőknek, akinek az ún. működőképes piacgazdaság és parlamentáris demokrácia kevés jót hozott 17 év alatt. Bejárva a bukaresti piacokat nem lehet nem felismerni azt, hogy mekkora a gazdasági robbanás, és milyen óriási a fejlődés. A rengeteg új bank, csillogó üzletek, ügyvédi irodák, ingatlanügynökség, kávéház és cukrászda mind arra utal, hogy számítanak a növekvő fogyasztásra. A nagy szónoki kérdés megválaszolhatatlan: lehet-e tartós és egészséges gazdasági növekedés akkor, ha nem történt meg a lelkek megtisztítása a történelmi ballasztól s a kommunizmus bűntetteitől. Lelki síkon a meditáció elmaradása s a fájdalmas elismerések, felismerések és beismerések a legmagasabb szinten több mint bűn, hiba mikor benn leszünk Európában. Jó példa erre a régi és az új Mackensen esete, Trianon, 1945–64, az orosz megszállás és pacifizálás periódusa, majd 1989. decemberre és az öt bányászjárás Bukarestben. Várnunk kell még a megtisztulásra.

Epilógus

Közben nagy dolgok történtek Bukarestben. Az államelnök a román parlamentben elismerte azt, hogy 1945 és 89 között egy bűnös, illegitim kommunista rendszer uralkodott Romániában. Bocsnatot kért a román állam nevében a diktatúra miatt, s elismerte, hogy 1,2 millió ember vesztette életét e bűnös rendszer és diktatúra rémtettei miatt. Szerintünk ez jelentős haladás a múlttal való szembenézés és fájdalmas elismerések útján.

Mi, önkéntes száműzetésben élő bukaresti magyarok történelmi időket éltünk át itt 2006. decemberében: beismerték a 45 év közelmúlt kommunizmusának bűntetteit és rémtetteit (1), nevesítették a felelősök és kommunista gonosztevők egy részét (2), bocsnatot kértek a megalázott és megkárosított magyaroktól is (3), ígéretet tettek, hogy múzeumot és emlékművet állítanak az elszenvedett törvénysértésekért és szennvedésekért (4), de eltűrték Vadim Tudor hihetetlen durva, civilizálatlan viselkedését, és őt nem állították le, mint a mi Mackensenünket, Garda Dezsőt. És megfordult a szél?!

NEMÉNYI JÓZSEF NÁNDOR

XII. Partiumi Honismereti Konferencia

A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlék hely Bizottság szeptember 1–3. között Szilágycsében, a példásan restaurált református templomban szervezte meg a XII. Partiumi Honismereti Konferenciáját. A Szózat elnéklése után Molnár Kálmán helyi lelkipásztor rövid áhítatot tartott, majd Dukrét Géza, a PBMEB elnöke üdvözölte a tagságot, a meghívott vendégeket. Ezután Kerekes József egyházkerületi tanácsos Tőkés László püspök nevében, Széphegyi László a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Gaal György a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság nevében köszöntötte a konferenciát. A Fényes Elek-díjak átadása következett. A díszoklevelet és a vele járó bronzplakettet a következők kapták meg: Borbély Gábor Nagyváradról, Puskel Péter Aradról, Kiss Kálmán Túrterebesről. A különdíjat Hasas János kapta Révről, példamutató hagyományörző és hagyományteremtő tevékenységéért. A konferenciát megtisztelte jelenlétével Ráday Mihály, aki könyvet adott át az egyesületnek.

A konferencia fő témái 1956. emlékezete, Bocskai István halálának 400. évfordulója, II. Rákóczi Ferenc művelődéspolitikája és Pusztuló műemlékeink voltak. A két nap alatt 17 előadás hangzott el. A konferencia hagyományosan helytörténeti előadásokkal kezdődött: Molnár Kálmán a szilágycsehi református templom történetét ismertette, beleágyazva a település történetébe. Jakab Rita építész-mérnök részletesen bemutatta a templom restaurálását. Délután a következő előadások hangzottak el: Mihálka Zoltán (Nagyvárad) az 1956-os eseményeket taglalta, Fazekas Lóránd (Szatmárnémeti): Rab Árpád, egy magányos ötvenhatos emlékezete, Joikits Attila (Szilágysomlyó): A megfélemlített város című előadását ismertette. Borbély Gábor (Nagyvárad) Bocskai István szabadságharcáról, Kupán Árpád (Nagyvárad) II. Rákóczi Ferenc művelődéspolitikájáról érkezett.

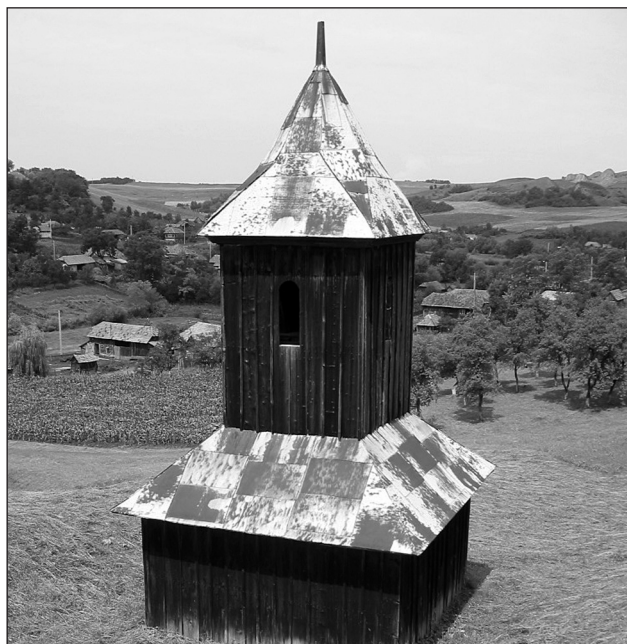
Estefelé a várossal ismerkedtünk, Molnár Kálmán lelkipásztor vezetésével. Szomorúan néztük meg a hajdani vár romjait. A hajdani büszke várból csak a kútja maradt meg. A később épült kastélyépületből is csak romok láthatók.

Második nap a következő előadások hangzottak el: Péter I. Zoltán (Nagyvárad) a műemlék, műemlékvédelem, műemlékek helyreállítása fogalmait tisztázta, Kordics Imre (Nagyvárad) a megyénkben folyó kastélyfelmérő programot ismertette, Bara Zoltán (Szatmárnémeti) Szatmár megye középkori várait és kastélyait mutatta be, Ujj János (Arad) az aradi középkori bazilikáról értekezett. Ezután két ipartörténeti értekezés hangzott el: Puskel Péter (Arad): Száz éve indult útjára az Arad-Hegyaljai motorvasút, Jancsó Árpád (Temesvár): A kostélyi vízlépcső, a Bega-hajózás kulcsa. Dukrét Géza Bihar megye turista történelmét vázolta fel, a nemrég megjelent kötetének ismertetésével. Az előadások után a konferencia résztvevői megkoszorúzták a templom udvarán felállított milicentenáriumi kopjafát, valamint Fábián Dániel, 1848-as szabadságharcos lelkipásztor emléktábláját.

Ebéd után Antal Béla (Biharpüspöki) Biharpüspöki történelmi eseményeit ismertette A történetek ne vesszenek a feledés homályába címen, Krestyán Ilona (Temesvár) A Leyvittek szerepe Temesvár gazdasági, kulturális és közéletében című családtörténetét, Kovács Rozália (Érmihályfalva) pedig az érmihályfalvi temetőket mutatta be. Nemrég jelent meg a könyve ezen a címen. A konferencia közgyűléssel végződött, amelyen megtárgyaltuk az egyesület fontosabb problémáit, az elnök köszöntötte és átadta a tagsági könyveket az új tagoknak. Elhangzott javaslatként, hogy a következő évi konferenciát Nagykárolyban rendezzük meg, valamint felolvastuk és megszavaztuk a konferencia zárónyilatkozatát.

Este, az ünnepi vacsorán jelen voltak a presbitérium tagjai és mindazok, akik részt vettek a konferencia szervezésében, a résztvevők elszállásolásában. Dukrét Géza elnök megköszönte Molnár Kálmán

Kisnyulas – Földes Károly szolgálati helye

tiszteletes és felesége példamutató és önzetlen tevékenységét a kitűnően megszervezett konferenciáért, a presbiterek és a többi segítők tevékenységét, emléklapot nyújtva át.

A harmadik nap szakmai kirándulással folytatódott. Dél előtt megismerkedtünk Nagybánya főterének helyreállításával. A rehabilitációs munkálatokat Jakab Rita építésmérnök ismertette, a várost Balogh Béla nyugalmazott levéltáros mutatta be. Délután Tasnádon Bíró Lajos néprajztudós szobránál megemlékezést és koszorúzást tartottunk, majd meglátogattuk Ady Endre szülőházát Érmindszenten.

A konferenciát anyagilag támogatta az Oktatási és Kulturális Minisztérium és az Illyés Közalapítvány.

DUKRÉT GÉZA

A XII. Honismereti Konferencia Ajánlásai

A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlék-hely Bizottság, mint civil szervezet, egyik fő célkitűzése a helytörténeti kutatás, a figyelemfelhívás és ismeretterjesztés.

A konferencián elhangzott előadások és az ezekhez kapcsolódó beszámolók, kérdések, viták hozzásegítették a résztvevőket az előadások által érintett korok jobb megismeréséhez, jobb megítéléséhez és a különböző korszakok emlékeinek megőrzéséhez szükséges mai tennivalóink megfogalmazásához.

A résztvevők átgondolták általánosságban és egyes kérdésekre lebontva a műemlékvédelem (konkrétan a kastélyok felmérése, a középkori várak, templomok, az ipartörténet, ezen belül vasút, vízlépcső épülés, hajózás) emlékeivel kapcsolatos feladatokat.

Ugyancsak foglalkoztak a temetők fenntartásának problematikájával és mindezekkel összefüggésben a turizmus szerepének vizsgálatával a Partium és Bánság különböző helyszínein

A konferencián elhangzottak tükrében a résztvevők a következő ajánlásokat fogalmazták meg:

- a különböző nemzetiségek tragikus ütemben fogyatkozó kulturális örökségi elemeinek felkutatása, dokumentálása, megmentése mellett, különös figyelmet kell fordítani az ismert, használatban lévő műemléképületek, -együttesek fenntartására, felújítására, az épületeken végzett konzerválási, restaurálási, kiviteli munkák szakszerűségére.

A konferencia résztvevői felkéri a műemléképületek fenntartóit, használóit, hogy felújításokat minden esetben megfelelő felkészültséggű és jogosultságú kutatók, tervezők, restaurátorok, kivitelezők bevonásával, irányításával készíttessék el.

- Az építészeti emlékek megőrzésében célszerű lenne az európai ösztönzési rendszer átvétele (pénztámogatás, adókedvezmény stb.)

- Helyeslik a Velencei Charta szellemének korszerűbb alkalmazását.

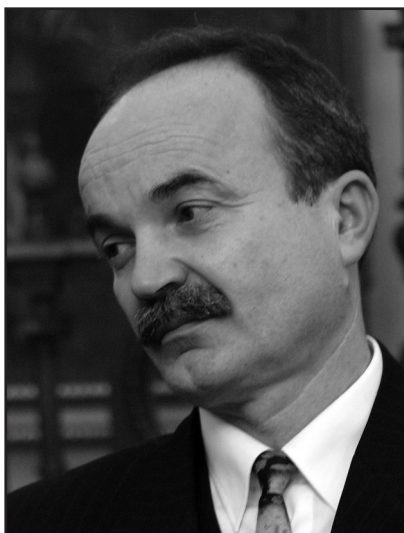
- Helytörténeti ismeretek átadása az ifjúságnak (helytörténettel foglalkozó fakultatív és osztályfőnöki órák, honismereti vetélkedők).

Ezen ajánlást elküldjük a Partium és a Bánság települési és területi önkormányzatok vezetőinek, az egyházközségek elöljáróinak és a médiáknak.

Szilágycseh, 2006. szeptember 3.

Biluska Annamária – Poór Lili-díj

Bodea György – Szentgyörgyi István-díj

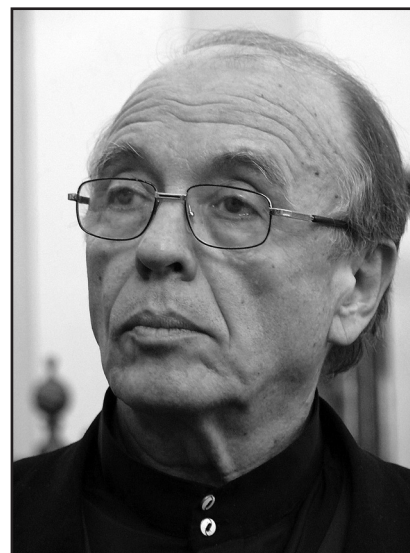
Burus János – Balázs Ferenc-díj

Forika Éva – Nagy István-díj

Kovács Erzsébet – Monoki István-díj

Kovács Levente – Bánffy Miklós-díj

Gábos Dezső – Kún Kocsárd-díj

* EMKE-laudációk * EMKE-laudációk *

BILUSKA ANNAMÁRIA. Cunyi. Én csak így tudok Biluska Annamária művésznőre gondolni, csak így tudom megszólítani. Még akkor is, ha laudációt kell mondanom róla az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület felkérésére. Ilyenfajta becézéssel csak a nagyon kedves embereket, a népszerű személyiségeket szokás illetni. És Cunyi ilyen: barátságos, derűs, jó humorú, mondhatni vicces ember. Már az sem szokatlan, ha a nagyon kezdő pályatársak az öltöző folyosóján Cunyi néni-ként emlegetik.

A laudáció latin eredetű szó, a laudo igéből származik. Számos jelentése van, többek között dicséretet, védőbeszédet jelent, de azt is jelenti: méltatás. Méltatni valakit és valamit, aki és ami említésre méltó. És jelen esetben természetesen van kiről méltató szavakat mondani, van, akit dicsérni. Több évtizedes ismeretség alapján állíthatom ezt, hisz 1978-tól, mióta folyamatosan Marosvásárhelyen lép fel, gyakran voltunk együtt színpadon.

Köllő Katalin – Spectator-díj

Pillich Balázs, a Szarkaláb Néptáncgyűttes – Kacsó András-díj

Ifj. Pászvány Árpád – gróf Mikó Imre-díj

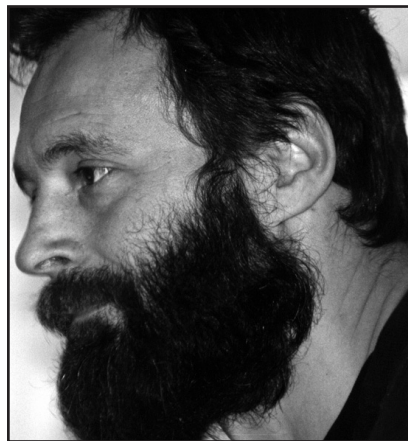
Rappert Gábor – Kovács György-díj

Tötszegi Tekla – Bányai János-díj

Biluska Annamária Kolozsváron született. Kolozsvári gyermekéveit meghatározta az akkori nagy nevek által fémjelzett színházi élet: Szentés Ferenc, Márton János, Senkálsczy Endre, Takács Paula, Jancsó Adrienne, Kemény Klio, Krémer Mancsi és maga Poór Lili, akinek a neve ma más összefüggésben is jelen van. Művésznőnk mondhatni ezeken a személyiségeken nőtt fel. Aztán következtek a marosvásárhelyi egyetemi évek, hisz a Szentgyörgyi István Színművészeti Intézetben végzett, a színész tagozaton. Itt az ötvenes-hatvanas évek fordulóján olyan színházi egyéniségek irányították pályája alakulását, mint Tompa Miklós, Kovács György, Gergely Géza, Kómíves Nagy Lajos, de színpadon láthatta a legendás Székely Színház művészeit, Kiss Lászlót, Borovszky Oszkárt, Tamás Ferencet, Csorba Andrást, Gyarmati Istvánt, Bányai Máriát, Köszegei Margitot, Szabó Ducit.

Az egyetem elvégzése után egy évig a sepsiszentgyörgyi társulat tagja, ezt követően majdnem egy évtizedig Nagyváradon játszott, majd 1973–78 között a kecskeméti Katona József Színház társulatának tagja volt. Ezek a vándorévek a pályakezdő színész számára igen fontosak lehetnek, mert meghatározták személyiségének markáns vonalait, sokré-

Újvárossy László – Szolnay Sándor-díj
László Miklós felvételei

tű, színes alapot biztosítottak karrierje további építéséhez. Dolgozott jeles rendezőkkel, mint Zsámbéki Gábor, Ruszt József, neves pályatársakkal, mint Szakács Eszter, Sára Bernadett, Gábor Miklós, és még sorolhatnók.

De sorolni inkább az ő, azaz a Biluska Annamária szerepeit érdemes. Mert volt belőlük bőségesen. Csak 1978 óta, amióta folyamatosan a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház társulatának tagja, közel ötven szerepet játszott a színházban és ehhez még hozzászámíthatjuk a kabaré-fellépéseit, merthogy megalakulása óta tagja a Gruppen-Hecc Kabarétársulatnak is. Játszott klasszikus és kortárs színműben, megmértézt a komolyabb műfajban de a közönség elismerését főleg a vígjátékokban szerezte meg. Emlékezetes alakításai voltak a Steinné Krúdy Gyula A vörös postakocsi című darabjában, rendező: Kincses Elemér, Ráki Csávossy György: Év végi négykezes című ősbemutatóban, rendező: Hunyadi András, Olimpia Ion D. Serban: Olimpia asszony panziója című vígjátékban, Mézesné Csiky Gergely: Cifra nyomorúságában, rendező: Hunyadi András, Marici Méhes György: Egy roppant kényes ügyben, rendező: Hunyadi András, Csuriné Tersánszky Józsi Jenő: Kakuk Marcijában, rendező: Kovács Levente, segédrendező: Kárp György, Ogudalova Osztrovszkij A hozomány nélküli lány című darabjában, rendező: Kincses Elemér. Címszerepet játszott George Bernard Shaw Warrenné mestersége című című darabjában, rendező: Dan Alexandrescu, és Gabriela Zapolska Dulszka asszony erkölcsje című színművében, rendező: Hunyadi András. Ő volt Kvasnya Gorkij Éjjeli menedékhely című darabjában, rendező: Kincses Elemér, és a Sűgő Sütő András Alomkommandójában, rendezte: Seprődi Kiss Attila. Móricz Zsigmond Sári bíró című darabjában a Bíróné alakjában volt emlékezetes. A pályakezdő rendezők is szívesen bíztak rá szerepet: Mrs. Timmist alakította Arthur Kopit Szárnyak című művében, Theodor Cristian Popescu vizsgarendezésében, Pápai Márta vizsgaelőadásában pedig Belisa anyja volt Federico Garcia Lorca Don Perliplin és Belisa szerelme a kertben című darabjában. De ő volt Peacockné Bertolt Brecht – Kürt Weill Koldusoperájában, rendező: Kincses Elemér, Matildé Giulio Scarnacci – Renzo Tarabusi Kaviár és lencse című vígjátékában, rendező: Gáli László. Bokor Péter rendezésében Az anya szerepét alakította Milan Kundera Jaques és gazdája című darabjában, míg Novák Eszter rendezésében a 3:1 a szerelem javára című darabban ő volt a Női szpiker. Molnár Ferenc A testőr című művében ő volt Á mama, rendező: Lohinszky Loránd. Jelenleg a Liliomfi című zenés vígjátékában láthatjuk színpadon, Kányai szomszédasszonyának szerepében.

Egy lexikon-szócikk azt írja róla: „*Csupa kedély, vérbő színésznő, nagyfokú játékosság, könnyedség jellemzi alakításait.*” Mit tehetnék hozzá? Maradjon meg a kedélyed, játékosságod, könnyedséged további pályád során – mindannyiunk örömére. Zárszóként még csak ennyit: megtiszteltetésnek tartom, hogy én ajánlhatom Biluska Annamária színművésznőt az EMKE által adományozott Poór Lili-díjra.

KÁRP GYÖRGY

BODEA GYÖRGY. Gesztusértékűnek tartom, hogy én kaptam a felkérést: legyenek Bodea György szilágy-

csehi kémiantanár, a helyi középiskola igazgatóhelyettes laudátora. Öröm számomra egy olyan pedagógusról beszélni, aki munkájával ismertté tette kisvárosunk nevét, aki minden év októberében városunkba gyűjti Thália hódolóit.

Amiként a gyümölcsös érett gyümölcssei a gazda munkájáról beszélnek, úgy hitelesítik a gyarapodó díjak, oklevelek a Partiumi Diákszínjászó Fesztivál megteremtőjének, Bodea Györgynek rátermettségét, közösségteremtő képességét.

Az összegzés ideje még messzebb van, de feltétlenül beszélnem kell alkotói és szervezői munkája máris bőséges terméséről. Talán akkor kezdődött az egész, amikor fiatal kémiantárként 1991-ben elkísérte Magyarországra a színjátszással kacérkodó és az első szatmárnémeti Országos Diákszínjászó Fesztiválon részt vevő szilágycsehi csapatot. Ezt követően a tanulás és a tanítás, a katedra és a színpad élete állandó színtereivé váltak. Igényességét és elkötelezettségét a színjátszás iránti tiszteletét bizonyítja az a tény, hogy csak miután részt vett a Zsámbékon, Kézdivásárhelyen és Sepsiszentgyörgyön 1992–1997 között szervezett amatőr színjátszókat és rendezőket felkészítő tanfolyamokon, azután indult az álmok megvalósításának útján.

Az, hogy Szilágycsehben ma van diákszínjászó fesztivál, Bodea György nevéhez kötődik, és neki is köszönhető. 1992-től vezeti a középiskola diákszínjászó csoportját, 1996-tól irányítja a Tövishát amatőr színjátszó csoportot, és 1999-től szervezi a Partiumi Diákszínjászó Fesztivált, a PADIF-ot. Vitathatatlan érdeme, hogy nem irodalomtanárként mert utat mutatni és feladatot végezni. Díjak, elismerések, méltó szavak, de talán mindennél beszédesebb az egyre népesebb amatőr diákszínjászók serege, amely a Partiumi Diákszínjászó Fesztivál kapuján kopogtat minden évben. A 2006-os fesztiválon már közel öt-száz fiatal színjátszónak tapsolhattunk, akik nemcsak a Partiumot, hanem egész Erdélyt képviselték.

Ma már mindenki tudja, hogy az anyagi keret megteremtése nélkül egy ilyen mozgalommal fejlődött tevékenységet nem lehet megszervezni. Bodea György létrehozta 2000-ben a Berekenye Ifjúsági Társaságot, amelynek elnökeként pályázatokat ír, felhívásokat szerkeszt, elismert szakembereket kér fel a fiatalok munkájának értékelésére. Feladatának tekinti a tájegység fiataljai közművelődési életének megszervezését. Erről szól a Zsibai Nemzetközi Népzene és Néptánc-tábor vezetésében és működtetésében vállalt meghatározó szerepe is.

Ápolja az anyaországi amatőr színjátszással való kapcsolatot. Bodea György érdeme, hogy minden évben több és több színjátszó vehet részt a zsámbéki Határon túli és hazai amatőr színjátszók találkozásán.

A szilágycsehi magyar közösség nevében gratulálok eredményeihez, és örülök, hogy diákjait nemcsak kémiai tudományokra tanítja, hanem a diákszínjátszás hagyományainak ápolója és folytatója is.

Kívánunk jó egészséget, hogy dolgozzon tovább saját gyönyörűségére, diákjai, kollégái és közösségünk örömére!

DOMOKOS FERENC

BURUS JÁNOS. Jó harmadfél évtizede már, hogy ismerem Burus Jánost. Ezzel a nem éppen hétköznapi kifejezéssel – mármint azzal, hogy harmadfél – pró-

bálom most áltatni magam, hogy hátha nem is olyan sok idő ez a hátunk mögött hagyott negyed évszázad, az a huszonöt év, amikortól ismeretségünk, majd későbbi barátságunk datálódik. Abban az időben Burus János a Hargita megyei Művelődési Bizottság szakirányítója volt, jómagam pedig matematika tanár, aki szabad idejében szabadegyetemet szervezett, és csillagászati ismereteket terjesztett az írott és elektronikus médiában, vagy éppen előadásokon keresztül itt a kincses városban. Mikor az első meghívót kaptam Csíkszeredába előadást tartani, zimankós február volt Kolozsváron, Székelyföldön pedig, különösen Csíkbán, olyan hideg, hogy a medvék is csak szivatóval tudtak elindulni reggelente a Hargitán. Szóval, mi tagadás, nem volt kedvem menni, de ekkor rám szólt apám, aki írőemberként ugyancsak benne élt az erdélyi közélet sűrűjében, és azt mondta: „Ha Burus János hív, akkor menni kell. Először is azért, mert ő tudja, hogy mit akar veled, másodsor is azért, mert nagy megfiztetés, hogy egyáltalán felfigyelt közművelődési nyújtólésedre, tehát számít rád.” Maig is áldom az akkori meghívást, és azt is, hogy felnőtt fejjel komolyan vettem az atyai szigort, no meg persze azért a kíváncsiság is elindított Csíkország felé: ki lehet Burus János? Akkor még nem gondoltam, hogy negyed évszázad múlva, azaz most, engem ér majd az a megfiztetés, hogy összegezhetem a nyilvánosság előtt, szerény képességeim szerint, azt az életutat, azt a 40 év közszolgálatot, mely példaértékű lehet minden erdélyi értelmiségi számára.

Az elmúlt négy évtized alatt Burus János volt: tanár, pionírparancsnok, falufelölős, művelődési szakirányító, művelődésszervező, tanügyi szakirányító, a Pedagógusok Háza igazgatója, megyei tanfelügyelő, iskolai múzeumalapító (két alkalommal is), főszerkesztő, névtanon, néprajzkutató és nem utolsósorban KALOT-kutató. Vagyis volt fent és lent, mint ahogyan minden közösséget vállaló magyar értelmiségit megkörhintáztatott ez alatt az idő alatt a romániai közélet. Miközben irodalmi, művelődési, néprajzi, oktatási és helytörténeti témájú tanulmányokat közölt bel- és külföldi folyóiratokban, szaklapokban: a Hargitában, a Hargita Népében, a Művelődésben, a NyírK-ben, a Kút főben, a Keresztény Magvetőben, A Hétben, az Utunkban, a Csíki Lapokban, a Fórumban. Feldolgozta szülőfaluját, a ma már szórványok szórványának számító, Segesvár melletti Pipe helyneveit, és dolgozatot közölt Székelyvécke, Siklód, Rava helyneveiről is. Tíz évig volt szervezője, szellemi, lelki és időnként anyagi támogatója a Nagy-Homoród menti művelődési hétnek és képzőművészeti tábornak. Mint 18 évig a Hargita megyei Művelődési Bizottság szakirányítója, a Könyv embertől emberig kulturális program keretében több mint ezer író-olvasó találkozót szervezett, melyeknek során az erdélyi szellemi élet minden jelentős képviselője megfordult ennek a székely megyének számtalan kis és nagytelepülésén. Általában február hónap volt ennek a tevékenységnek a fő szezonja, amikor a székely faluközösségek a téli pihenő alatt várták és reménykedtek az esztendő jobb termésében. A 18 évből emeljük ki például 1985 februárját, amikor Burus János szervezésében 28 nap alatt 40 író, tudományos kutató, mezőgazdasági szakíró fordult meg Hargita megye különböző településein. De ő alapította, majd hét évig szervezője, irányítója és olykor anyagi főtámogatója volt az 50-60 erdélyi diákot befogadó korondi Hazanéző nemzetközi magyar

irodalmi tábornak. A csíkszeredai Székely Károly Szakközépiskolában létrehozta a diákság körében az ugyancsak népszerű Nagybükkői Néprajzi Társaságot, melynek közössége csakhamar több száz tárgyat magába foglaló etnográfiai múzeumanyagot gyűjtött össze a tanintézetben. Alapítója és főszerkesztője a Kút fő – Kis magyar néprajz diákoknak című helytörténeti folyóiratnak.

Közösségépítő, felnőttképző tevékenység szempontjából talán ennyi is elég lenne, hogy az EMKE és a Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság nyugodt szívvel Burus Jánosnak adományozza az ideai, népfőiskolai munkáért járó Balázs Ferenc-díjat. Azonban az elmúlt években, némi baráti biztatásra, Burus János belevetette magát az 1940 és 1944 között Csík-somlyón felállított egykori KALOT népfőiskola történelmi emlékeinek a kutatásába, feltárásába. És historikusa lett annak a hajdani felnőttképző tanodának, melynek épületét egykor Kós Károly tervezte, s nem kisebb személyiség tanította a tehetséges székely parasztfiáknak a fadaragást, mint Szervátiusz Jenő. A kutatások eredményei is azt igazolják, hogy az egykori KALOT népfőiskola szellemisége félszázad távlatából is meghatározó szerepet játszott mindazoknak az embereknek az életében, akik hajdan kijárták faluvezető, gazda- vagy gazdasszonyképző tanfolyamait. Nem is beszélve a fadaragó iskolájáról, melynek Szervátiusz-növendékei később, a kommunista diktatúra sötét éveiben, Erdélyt járva, számos magyar falu templomát ékítették szobor- vagy éppen bútorzat faragással, ékes belső faépítészettel. Burus János aprólékos kutatómunkával járta végig a székely falvakat, beszélgetett a népfőiskola egykori növendékeivel, számtalan tárgyi emléket: füzetet, tankönyvet, hajdani jegyzetet, fényképet gyűjtött össze tőlük. Páratlan részletességgel tárta fel az erdélyi népfőiskola történetnek egy nagyon fontos, valamikor egyedülálló intézménye történetét. Erre a munkára még az egykori Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma is felfigyelt, s szerény anyagi támogatásban is részesítette.

Kedves János! Mindezekért fogadd szeretettel az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület és a Romániai Magyar Népfőiskolai Társaság 2006. évi, népfőiskolai tevékenységért járó, Balázs Ferencről elnevezett díját. Mondandómat Kányádi Sándor egy gondolatfoszlányával zárnám, melyről tudom, életem ars poeticája: „Be kell hordani mindent. / A szavakat is... / Semmi sem fölösleges.”

DÁNÉ TIBOR KÁLMÁN

FÓRIKA ÉVA. „Áldással Isten! / Áldással, aki hegyet adsz nekünk / S a hegyen templomot és iskolát / És a templomba igehirdetőt / És tanítót a magyar iskolába.” Ezeket a sorokat írta Jubileumra című versében Reményik Sándor 1922 januárjában a kolozsvári Marianum leánynevelő intézet tíz éves ünneplése alkalmából.

Kiváló zenetanárt tisztelünk Fórika Éva személyében, és életútját csakis egy zenei forma világába tudom beépíteni. Ez a zenei forma nem más mint egy passacaglia, azaz basszus osztrinátóra épített variációk sorozata. Az osztrinátó témáját mint hallották Reményik írta: „Áldással Isten! / Áldással, aki hegyet adsz nekünk / S a hegyen templomot és iskolát / És a templomba igehirdetőt / És tanítót a magyar iskolába.”

I. variáció. Amikor februárban megszületett még

létezett a Marianum, a Farkas utcai Református Kollégium, a Király utcai Református Leánygimnázium, az Unitárius Kollégium, a piaristák líceuma, de nem töltötöd be a félévedet, és addigra minden csak volt. Nem létezett. Megreformálták. Elvették. Drága szüleidnek, akik születésedkor remélték, hogy valamelyikbe beiratnak, új irányba kellett nézniük.

II. variáció. Óvodában kitűntél szép énekléssel és felfigyeltek rád, javasolták, hogy a zeneiskolába írássanak. Sikereid ott is bizonyították, hogy elhivatott vagy a zenei pályára. Ott énekeltél a társaidal a gyermekkorosban velem, Bartókkal és Kodálylyal ismerkedve, és már akkor biztos elhatároztad: felnőtt korodban te is kórust fogsz vezetni-tanítani.

III. variáció. A nagy osztályharc nem engedte meg, hogy művészeti iskolában tökéletesítsd zeneitanulmányaidat, de egy középiskolában folytathatod. Drága szüleid áldozatos szeretetének köszönhetően, mint a Brassai Sámuel Középiskola tanulója, magán úton tökéletesítetted zenei felkészültségedet kitartó munkával, lépést tartva a zeneiskola tanulóival, volt osztálytársaidal.

IV. variáció. Mire érettségiztél, új szelek fújnak. Felvételizhettél a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémia zenetanári szakára. Kivételes tanáraidnak, Márkos Albertnek, Jagamas Jánosnak, Szenik Ilonának köszönhetően – akkor még magyar tagozat is létezett – a zenetanítás módszertanát, valamint népdaléneklést tetted magadévá. Karvezetésben Pop Dorin tanárt tekintetted célirányúnak. Ekkor már húgodal, Bálint Ibolyával, operánk korrepetitorával egyezkedhettetek és vitatkozhattatok zenei témákról.

V. variáció. A főiskolát nem csak mint diplomás zenetanár hagyod el, hanem mint fiatal asszony és mint kislányod, Imola édesanyja léped át mint kezdő tanár iskoláid küszöbét. Egyszerre három iskolában is dolgozol, hogy csak a szakodat taníthasd, így szerettek meg a felvinci elemi iskolában, a marosújvári iskola magyar tagozatán, valamint nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium tanítóképzőjében. Nem elégedtél meg kizárólag a zene, az énekkar tanítással, hanem kis diákjaidal zenés gyermekszínházat hoztál létre és működtetted és működtetsz.

VI. variáció. Minden alkalmat megragadtál, hogy énekkaraidat az elemistákat, valamint a képzősöket sikerélményben részesítsd. A rendszerváltásig te is kénytelen voltál a kötelező versenyeken kötelező énekszámokkal jelentkezni, de az 1990-es évektől szíved szerinti válogatást tehetsz. A Bethlen Gábor Kollégium tanítóképzős osztályaival, és a református tagozatú osztályokkal elért eredményeid alapján nem csak itthon tudtunk rólatok. Meghívásoknak eleget téve Németországban Kölnben, Berlinben, Hollandiában, Franciaországban, Ausztriában, Magyarországon öregbítettétek hírneveteket, Nagykőrös, Kecskemét, Pécs, Debrecen, Miskolc fiataljai és felnőttjei vártak és várnak vissza.

VII. variáció. Kolozsváron a Magyar Operában a Magyar Középiskolások II. országos találkozásán nemzetközi bírák előtt arany fokozatot érdemeltetek, a Scola Gregoriana műsorával. Ezt csak javítani tudtátok az EMKE 120 éves ünnepi műsorán szép éneklésekkel. Munka, siker, ami a Dalosszövetségünk Márkos Albert-díjának átadásával végződött.

VIII. variáció. Siker, siker, siker. 2001-ben a Honfoglalás zenéivel nevé Kárpát-medencei magyar zenetörténeti vetélkedőn a marosújvári csapattal a gimnáziumi korcsoport III. díját és a nagyenyedi Bethlen

Gábor Kollégium diákjaival a líceumi korcsoport I. díját sikerült elhoznotok Budapestről, bizonyítva zeneoktatásunk hírét, ha olyan tanítók művelik, mint Te. Ez nemzetközi megmérettetést jelentett.

IX. variáció. Kedvenc tevékenységed, én szórakozásodnak nevezném, de ez, diákjaid számára is a színjátszás. Magyar népmeséket, történelmi szertartásjátékokat, kagandákat, balladákat, drámát népdallal, néptáncsal, bábjátékkal színeztél és vittél a nagyjéremű közönség elé. Ezekkel még Tiszasáson és Lakitelken is felléptetek és bizonyítottatok, 1998-ban aranydíjjal jöttetek haza. Ebben az évben Mozart Varázsfuvoláját vittétek színpadra, melyet reméljük mi is látni fogunk valamelyik iskolánk színpadán.

X. variáció. Segíteni akartál tanítók és tanárok zene oktatásában. Tankönyveket írtál szerkesztetted I-II. osztályosok részére: Abécédé rajtam kezdé címmel, majd következtek a III. és IV. osztályok számára. A tanítók számára pedig segédanyagként Tanítói kézikönyvet szerkesztetted, illetve írtál. Részt vettél Walesben megtartott Changing landscapes nevelési konferencián. A Swansea egyetem rendezésében megtartott tanácskozáson az együtt élő nemzetek közötti gyümölcsöző kölcsönhatásról értekeztek Bartók Béla írásai alapján. Tapasztaltad ott, hogy Bartók Béla és Kodály Zoltán szelleme jelentik a magyarok számára a mindenkor leghitelesebb ajánlólevelét.

XI. variáció. Iskolán kívül is vállaltál munkát a közösség érdekében. Minden évben küldöd tanítványaidat Szatmárra a Hajnal akar lenni népdaléneklési versenyre, ahol remekül szerepelnek és mindig díjakkal térnek meg az Alma materbe. De vezeted a Marosújvári Vegyeskart, amely a szörvány magyar közösség fontos tényezője, és eleget teszel velük külföldi és belföldi szerepléseknek. Ez az énekkar, vagy ahogy ők nevezik magukat dalárda (így örökölték) igazi kis közösséggé lett. Pécsi hangversenyükről CD felvétel is készült. Megszerveztél a Nagyenyedi Egyházmegye Kamarakórusát, amely lelkészekből, családtagjaikból, kántornókból alakult. Mindkét kórusoddal jelen vagy erdélyi településeken: Enyeden, Kolozsváron, Tordaszentlászlón, Ludason, Aranyosgyéresen, Gyulafehérváron, Verespatakon.

XII. variáció. Vocatus atque non vocatus Deus aderit. Akár hívják akár nem, Isten megjelenik az életben! A szeretetnek a lényege nem az, hogy mi szeretjük Istent, hanem hogy ő szeret minket. Áldással Isten! / Áldassál, aki hegyet adsz nekünk / S a hegyen templomot és iskolát / És a templomba igehirdetőt / És tanítót a magyar iskolába... és folytatom: aranyos éveket nyugdíjas korában, hogy legyen még sokáig ereje munkájának végzéséhez. Isten éltesen, drága Éva tanárnó!

GUTTMAN MIHÁLY

GÁBOS DEZSŐ. Petőfi követe. A rendszerváltás óta új zarándokhelye van a Kárpát-medencei magyar közösségnek: Fehéregyháza. Évről-évre július 31-én, Petőfi tragikus elmúlásának színhelyén, sok száz és ezer honfitársunk gyűl össze a költő gyönyörűen rendbe tett Ispán-kúti reliefjénél, a Múzeum-kertben a turulmadaras szobornál, betérve a korszerűvé és rendkívül látványossá varázssolt Petőfi Múzeumba.

Ma már természetes, hogy nemzeti váteszünk előtti főhajtásunk kegyelet teljes pillanatai méltó körülmények között zajlanak.

Az én nemzedékem azonban még emlékszik:

nem volt mindig így. Petőfi arca a felismerhetetlenségig összeroncólva siratta az ordas indulatokat, a szobor a pusztulás szélén állt, a múzeumot vidéki gyűjtemények szintjére süllyesztették.

Petőfi szelleme azonban élt és munkált ezen a tájon. Szinte szájról-szájra szálló népköltészetté vált Petőfi intése: „*tisztuljon meg a világ a szennytől, ne soroljanak a gyáva fajok, törpe lelkek közé*”. Nem elegendő azonban csak meghallgatni az intést, azt cselekvő erővé is kell váltani. Gábos Dezsőnek nem csak füle volt az igére, de akarata és ereje is cselekvésre váltani azt. Életelvét tette Petőfi másik intelmét: „*legyünk nagyok, amint illik mi hozzánk, hogy az Isten gyönyörködve nézzen ránk*”.

Fehéregyháza szülőtteként Petőfi üdvtanának gyakorló profétájává vált. Ebben a minőségében számára kötelezővé vált a közszolgálat. Uralkodó ideológiáktól függetlenül, két irányban vállalta a közszolgálatát. Egyrészt 45 éven át, pedagógusként melengette tenyerében a gyermeki lelkeket, felkészítvén őket arra, hogy az élet nagy kihívásaira emberként és magyarként tisztességgel felelhessenek. Másrészt be kellett kapcsolódnia szülőhelye gondjainak orvoslásába. Mint képviselő szerepét vállalt iskola, óvoda, kultúrközpont építésében, a földgáz bevezetésében, a helység aszfaltozásában. Mint kultúrotthon igazgató akkor is, amikor ezért nem járt dicséret, erősítette társaiban az önazonosság érzését, daloltak, táncoltak, színjátszottak, zenéltek – művelték azokat a műfajokat, amelyek a beszélt és zenei anyanyelv végvárai.

Élete fő műve azonban a Petőfi-kultusz felélesztése a térségben. Megszállottan küzdött a Petőfi-kultusz újjáépítéséért. Nem csak azért, hogy az Ispánkúti szobor régi szépségében fogadhassa látogatóit, nem csak azért, hogy a múzeum a helyi közösség kezelésébe kerülhessen és összefogva a budapesti Irodalmi Múzeum munkatársaival Petőfi méltó emlékhelyévé váljék az újjávarázsolt Múzeum-kertben, melyben immár ott áll Petőfi egész alakos szobra is körbeövezve verseit idegen nyelvre fordító költő társai alakjaival, nem csak azért, hogy a Petőfi kultuszt ápoló helyi egyesület saját székházban fogadhassa nemzeti vateszünk előtt tisztelgő kegyelettevőket, nem csak azért építette a kapcsolatokat a Kárpát-medence valamennyi Petőfi kutatójával és rajongójával, hogy együtt lehessen a nemzet, hanem azért, hogy Petőfi léleképítő üdvtanát gyakorlattá változtassa. Úgy gondolom, hogy Gábos Dezső éjt nappal tévő népszolgálatára előtt nem csak munkája fizikai eredményei miatt kell főt hajtánunk, hanem mint Petőfi álmának beteljesítője előtt is. Találkozásaink alkalmával, mikor hallgattam Gábos Dezső álmodozásait a tennivalókról, megacélozta hitemet a cselekvés értelmében. Mintha Petőfi üdvtanának egyik alapítéle visszhangzóit volna: „*Félre kishitűek, akik mostan is / Kétkedni tudtok a jövő felett!*”

Bizony nagy szükségünk van erre a bátorításra, hisz sokszor erőt vesz rajtunk a jövőnkben való kétkedés, a félelem, hogy ezredéves jogaink visszaszerezhetetlenek, felrémlik előttünk a nemzethalál víziója. Gábos cselekedetei viszont Petőfivel üzentek: a csüggedés a pokol tana, a bizalom, a hit, a remény, amely nagyra bír és felemel.

Méltó kézbe kerül tehát a 2006-os év EMKE közművelődési díja. Bízunk abban, hogy az életmű példája nemzedékekre szóló elkötelező üzenet lesz. Köszönjük Dezső!

KÖTŐ JÓZSEF

KÖLLŐ KATALIN. Nem tartozik a túlszeretett, túldíjazott szakmák közé az újságírás. Különösen igaz ez a napilapokra. Azok, akik a hírlapírás nagy kalandjára vállalkoznak, és elégtételre, sikerélményre vágyanak, rendszerint be kell hogy érjék a jól elvégzett munka ritka örömeivel. Az EMKE sajtódíjának átadása egyike azoknak a kivételes pillanatoknak, amikor az erdélyi magyar újságíró kihúzza magát: ma nem kapunk ki! Jó alkalom ugyanakkor arra, hogy odafigyeljünk magunkra, egymásra, egymás munkájára is.

Köllő Katalin munkája mindenképpen odafigyelést érdemel. Azt tapasztalhattuk, hogy a színházba járó közönség és a szakma fokozott igénye ellenére kevesen vannak, akik ma színi kritikára adják a fejüket. Vagy nem értenek hozzá, vagy nincs bátorságuk – vonták le egyesek summásan a következtetést. Köllő Katalin azok közé tartozik, akiknek lételeme a kritikai szemléletmód, amely ugyanakkor alapos tudással párosul – ez a szilárd alapja annak, hogy irigylésre méltó bátorsággal vállalja véleményét.

Schöpflin Aladár máig időszerű gondolatait idézném. Annyi kicsinyesség, a művészethez egyáltalán nem tartozó szempont figyelembevétele terheli a kritikust, hogy munkája becsületes elvégzéséhez szükséges függetlensége egészen odavész. Még az aránylag függetlenebb színházi kritikus sem tud ezektől a másodlagos szempontoktól menekülni, s kritikánk kénytelen valóságos tolvajnyelvet kitalálni a bukni-való színdarabok bukásának enyhítésére, s a kritikus igazi véleményét a legtöbb esetben csak a publikum tapasztalt és ravaszul olvasó része tudja a sok enyhítő körülmény közül kitalálni. A független és bátor kritika annyi önfeláldozással jár a mi szűkös viszonyaink között, amennyire csak ritka ember képes, és ritka kritikus tud a mi kritikára alkalmatlan talajunkban olyan biztos és független pozíciót teremteni magának, hogy a teljes függetlenség nemes luxusát megkockáztathassa.

Túlzás nélkül merem állítani, hogy kollégánk, Köllő Katalin azon kevesek közé tartozik, akik nem csak megkockáztatják a függetlenség nemes luxusát, hanem maximálisan élnek is vele, anélkül azonban, hogy egy pillanatig is visszaélnének ezzel. Ehhez a függetlenség adta bátorsághoz ugyanis, ami valóban nagy luxus ma a médiában, szakmai igényesség, a színház iránti nagyfokú alázat, szeretet társul. És ez az összetétele az elismerésre érdemes színikritikának.

Színházról szóló cikkeit a Szabadságon kívül A Hétben, a Székelyföldben, vagy a magyarországi szaklapokban, a Színház, a Zsöllye című folyóiratokban, a Kontextus, illetve a Litera internetes portálokon olvashatták. Nemrég jelent meg Orosz Lujzáról készült kötete, publicisztikai pedig külön színfoltja lapunknak. De bármihez is fogjon, könyvíráshoz vagy a kevésbé látványos szerkesztői munkához, magasra állítja a mércét. Mindig magasabba, hiszen pontosan tudja, hogy a ráérvés, a talentum mit sem ér, ha nincs mögötte tájékozottság, kitartó kemény munkával megszereshető tudás.

Köllő Katalinnak, a Szabadság kulturális rovata vezetőjének a kitüntetésével az EMKE egyben megerősíti lapunk igyekezetét, hitét abban, hogy hasábjainkon továbbra is helye, kiemelten fontos helye van a kultúrának. Sajnos, kezd beigazolódni a szakemberek vészjóslata: a kulturális újságírás egyre inkább háttérbe szorul. A tömegkultúra fokozatosan átveszi a szín-

ház, a könyv, az elmélkedés – a gondolkodás helyét. Egyre nehezebb, egyre kevésbé kifizetődőbb kultúrát eladni, mint ahogy egyre nagyobb próbatétel igazi, minőségi kultúrát, kulturális újságírást művelni.

Az immár Spectator-díjas Köllő Katalinnal osztjuk azt a hitet, hogy ebben az egyre inkább értékzavarral küszködő társadalomban az újságírás nem csak hírversenyt, nem csupán nagybetűs szenzáció. Hogy az újságíró feladata továbbra is a közvetítő szerep a politika, a művészetek világa és az olvasók közt az igényesség, a tisztesség jegyében – ahogy azt a szakma kiemelkedő egyéniségei is vallják. Ehhez kívánunk Köllő Katinak további kedvet, kitartást!

SZÉKELY KRISZTA

KOVÁCS ERZSÉBET. *„Egyetlen elégtétel, igen egyetlen kielégülés az életben: elvégezni azt a csendes... szakszerűen megművelt munkát, amelyre hajlamaid és képességeid kijelöltek, nem menekülni a munka elől, a hiú »szerep«-be, beérni azzal a megnyugóval, hogy munkád a lehetőségig pontos volt, s talán használt is az embereknek. Ez a legtöbb, amit az élet adhat.”*

Ezzel a Márai Sándor idézettel indítom laudációm, mert nagyon találónak érzem. Kovács Erzsébet kolleganóm, a Hargita Megyei Könyvtár munkatársa, a Pro Libris Könyvtári Egyesület alelnöke, valamint a Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesületének tagja, az az ember, aki csendesen, szakszerűen, képességeinek latba vetésével, pontosan, szépen végezte a munkát, melyre a sors kijelölte, s amellyel – hisszük – használt is az emberiségnek.

Kovács Erzsébetet másfél évtizede ismerem, dolgoztunk is egymás mellett válllvetve. Többféle munkakörben láttam tevékenykedni, és mindenütt kiválóan helytállt. Foglalkozott gyerekekkel és mosolygósan, kedvesen nevelte, csiszolta olvasói ízlésüket, ajánlotta az ifjú generációnak az igazán értékes olvasmányt. Dolgozott felnőttekkel, tájékoztató munkát végzett, és a könyvtárhasználók elégedettsége, elismerése volt a válasz munkájára. Volt feldolgozó könyvtáros és ebben a beosztásban is jól teljesített, alaposága, pontossága nem ismert határt. Foglalkozott statisztikai adatgyűjtéssel, az adatok feldolgozásával és értékelésével, és tette mindezt a rá jellemző odaadással, körültekintéssel.

Nem hátrált meg soha semmilyen megbízatás elől, minden feladatot vállalt és el is végzett lelkiismeretesen. Ő az, akire mindig lehet számítani, és akit a szakértelem mellett nagy empátiakészség és másokra való szeretetteljes odafigyelés is jellemez.

1974-ben kezdte könyvtáros pályafutását a csíkszeredai Építészeti Szakközépiskola könyvtárában, 32 éves könyvtárosi múlt áll mögötte. Utóbbi éveit módszertani szakirányítóként töltötte a Hargita Megyei Könyvtárban. A módszertani szakirányító feladata a megye valamennyi településén működő közkönyvtár szakmai tevékenységének felülvizsgálata, irányítása, koordinálása. Ez Hargita megyében 50 községi és 7 városi könyvtárat jelent.

Szívvél-lélekkel végezte ezt a nem mindig könnyű feladatot. Évekig hol gyalog, hol alkalmi járművekkel közlekedve, máskor falusi buszokon zötyögve járt Hargita megye falvait és irányította, segítette a könyvtárosok munkáját. Sokszor a községi könyvtáros mellett dolgozott, poros raktárakat rendezett, elavult könyvvállományokat selejtezett és harcolt,

küzdött sokat és folyton a könyvtárak érdekeiért.

Polgármesterekkel tárgyalt és helyi tanácsosokat próbált meggyőzni a könyvtártámogatás fontosságáról. Elmondható, hogy munkája eredményeként Hargita megyében van néhány olyan községi könyvtár, mely otthonos, kellemes körülményeket biztosít, állománya rendezett, jól működik, szép számú olvasótbórral rendelkezik, gyakran szervez kulturális rendezvényeket, illetve számítógépre viszi könyvvállományát, sőt már tekintélyes adatbázissal is rendelkezik.

Apró lépésekben haladt előre, de kitartóan lépettetett... és utat tört. Úgy képzelem, mint azt a dzsungelbe vetődött embert, aki elindul egy bozótvágo késsel a kezében és vágja, vagdossa a liánokat, égis erő páfrányokat és nem reménytelennek tűnő helyzetét siratja, hanem megy, halad, nyesegeti az útjába kerülő akadályokat, és egyszercsak körvonalazódnak kezd az ösvény, és a sűrű növényfüggönyön áttör a nap. Nos, ilyen ember Kovács Erzsébet, akinek kitartó munkája eredményekhez vezetett, megpezdült az élet a községi könyvtárakban, fellendült a kulturális élet.

2004-ben részt vett a Hagita Megyei Könyvtár által végzett, NKÖM által támogatott felmérésben, mely a Hargita megyei községi könyvtárak helyzetét, valamint a falusi lakosság olvasói szokásait volt hivatott feltérképezni. A felmérés nyomán készülő SWOT-elemzés alapul szolgál a Hargita megyei községi könyvtárak közös stratégiai tervének kidolgozásához. Kovács Erzsébet is tagja a csapatnak, mely ezt a feladatot végzi. Szép életpályája betetőzéseként ez igazi kihívás. Kovács Erzsébet Pál apostollal együtt vallhatja: *„A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam.”*

Köszönetet mondok neki a romániai magyar könyvtáros-társadalom nevében mindazért, amit tett, hogy használt az embereknek – Márait idézve újra –, s hogy talán általa is egy árnyalattal szebbé, jobbá vált a világ.

KOPACZ KATALIN

KOVÁCS LEVENTE. Ajándékai az életnek azok az alkalmak, amikor szűkebb szakmai környezetünkben találkozhatunk egy ritka embertípussal. Ez az emberfajta nem szavakban, nem hangzatos nyilatkozatokban, hanem hosszú évtizedek napi aprómunkájában képes hirdetni és őrizve hirdetni a mandátumos emberek titkát, amelyet senkinek sem mondanak el, mégis mindenki által érzékelhető: azt, hogy nekik személyre szabott, csak általuk elvégezhető dolguk van e világon.

Nem tudhatjuk – én legalábbis nem tudom – Kovács Levente kitől és mikor vette át az életét eldöntő mandátumot, amely sorsául szabta a színházcsinálást. Gyermekkori játszótársait kérdeztem: ma is kigyúló szemmel beszélnek az egykori játékokról, amikor legtöbbször olvasó kamasztársuk előbb elmesélte nekik, majd a strekk melletti farakások között eljátszották a Pál utcai fiúk történetét.

Gyanítom, hogy a mandátumátvétél ekkor már megtörtént, noha a 16 évesen érettségiző nagykaszmász döntése ezt ekkor még nem árulja el: szülei nem kis meglepetésére a kolozsvári bölcsészkaron köt ki. Ott csakhamar a Szabó József rendező körül kialakuló egyetemi diákszínházi csoport oszlop tagja lesz; első rendezése is e csoporthoz kötődik.

Az egyetem utáni kötelező kihelyezés traumája ismeretlen fogalom Kovács Levente számára. Rövid

mezőcsávási közjáték után szülővárosa legnevesebb középiskolájába kerül. A Bolyai Gimnáziumban töltött két éve alatt megpezdül körülötte a levegő, osztódással kezdenek szaporodni az osztályokban a diákszínjászó csoportok. E különleges adottságának köszönhetően 1963 ősztől a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola gyakornokaként kezdi az új tanévet – az intézet vezetőségének meghívására.

A késő-kommunizmus politikai abszurditásain edződött aggyal nehezen fogjuk fel, hogy a hatvanas évek végén, a hetvenes évtized elején, az erdélyi magyar kultúrában oly sok nosztalgiával emlegetett évtizedfordulón e mandátumos emberfajta számára – bár rövid ideig – az értékteremtő, valóban hatékony cselekvés lehetőségei is megnyíltak.

Kovács Levente – ekkor már a színművészeti intézet tanársegédeként – így kap újabb esélyt a sorstól mandátuma beteljesítésére. Megbízják a marosvásárhelyi Diákművelődési Ház színjászó csoportjának irányításával, ami mai eszünkkel csak azért tűnik abszurditásnak, mert ezzel a legalkalmasabb ember a legmegfelelőbb helyre került – később ez már elképzelhetetlen konstelláció a ceausescu-i kulturális forradalom elvadulása idején.

A fiatalokból tehetségük és elhivatottságuk maximumát kihozva, Kovács Levente diákszínjászó csoportja a hetvenes években a város máig eleven, ma is ható legendájává változott. Olyan szerves kulturális képződmény volt, amely minden akadályoztatás ellenére, még a nyolcvanas években is máig emlegetett előadásokkal példázta az értelmes, megtartó közösségi cselekvés lehetőségét a legnehezebb viszonyok között is. A csoportban résztvevők számára együttlétük, munkájuk nemcsak a színházról szólt; életforma és értékteremtő közösségi cselekvés volt egy olyan korszakban, amely üldözte, vagy – a legjobb esetben is – nagyon nehezen tolerálta ezt a hozzáállást – különösen a kisebbségi magyar kultúrában.

Közben és csöppet sem mellékesen főállású munkahelyén, a marosvásárhelyi színi stúdiószínpadán az általa rendezett előadások – mint jéghegy víz fölötti tömbje – csak sejtetik azt az iszonyatos mennyiségű adminisztrációs háttérmunkát, és nyilván, a tanári-rendezői működés minőségét, amely a színpad nyilvánosságáig emel egy-egy ilyen előadást.

Az intézetben végzett rendezőtanári munkája mellett – a tőle megszokott munkabírással – rendezéseket vállalt a marosvásárhelyi színházban és más erdélyi magyar társulatoknál is. Ha minden bemutatójára csupán négy hét próbát számítva, egymás mellé tesszük rendezéseit, megdöbbenő végeredményhez jutunk: 1973-as első önálló rendezésétől máig Kovács Levente 108 hónapot – tehát 33 évből kilenc egész évet rendezett.

1989-et követően az a muszáj-herkulesi színházcsinálás, amelynek legfőbb célja az intézményes keretek minden kompromisszum árán történő megőrzése volt, hirtelen meghaladott paradigmává vált nemcsak az erdélyi magyar színházban, de a színeszkattásban is. Kovács Levente mandátumához ekkor új lapokat mellékelte az Úr, és ő elsők között értette meg az új idők másféle tennivalóit: „*fő feladat tehát a megőrzött struktúra megerősítése, az intézmények fokozatos feljavítása, a színészhány fokozatos pótlása, a pályakezdő színészek*” – s tegyük hozzá mi, hiszen ebbe tanárként biztosan növéndékeit is beleértette – a színészhallgatók életkörülményének javítása.

Az elmúlt másfél évtized szemtanújaként – és ké-

pességeim szerint részeseként is – bátran merem állítani: Kovács Levente ismét a mandátumviselő emberek módjára cselekedett. Tanári és rendezői életművébe – a színházcsinálás új fundamentumaként – így épülnek bele a Prospero Alapítvány pályázatai, amelyekben Kovács Levente egy személyben alapítványi elnök, kapcsolattartója és elszámolója a többéves futamidejű pályázatoknak. Volt év, amikor e pályázatok nagyobb összeggel segítették az intézeti munkát, mint az állami szubvenció.

A zenepedagógia karnak otthont adó Pálffy-házon, a harmincöt hallgatót elszállásoló diákrentáláson, a fiatal színészeknek otthont teremtő színészlakásokon emléktábla őrzi az adományozók és kivitelezők nevét – megálmodójuk elégtétele talán több: a csendes elégtétel, hogy újból eleget tudott tenni mandátumának.

Végig a laudáció megírása közben és most, vége felé közeledve egyetlen kérdésre nem tudtam válaszolni: mindezek mellett, amit felsorolni is sok volt, ez az ember honnan teremtett magának időt és energiát, hogy két könyvében – értékes színháztörténeti adalékok mellett – maradandó emléket állítson Tompa Miklósnak és Harag Györgynek, annak a két rendezőnek, akik mesterei voltak pályakezdő éveiben.

A kitüntetés hírének hallatán, amikor a laudáció megtisztelő feladatára felkértek, Shakespeare nemesi címerének jelmondata jutott eszembe, amelyet most – a kollegák, az erdélyi színházszerető közönség és oly sok tanítványa nevében is – fejet hajtva szeretnék tolmácsolni a kitüntetettnek. Ez a jelmondat magyarra fordítva csupán két szó, és olykor ennyi is elég a lényeg kifejezésére: „*Nem érdemtelenül!*”.

LÁZOK JÁNOS

Ifj. PÁSZKÁNY ÁRPÁD. Mint a 2005. évi Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület gróf Mikó Imre-díj kitüntetettjének, a szokásoknak megfelelően, nekem kellett kiválasztanom, ki legyen az idej díjazott. Világosan emlékszem egy évvel, azelőtt amikor engem ért ez a megtiszteltetés először is meglepődtem, majd elgondolkodtam a díj megnevezésén. Gróf Mikó Imre Erdély történetének egyik kiemelkedő egyénisége, aki mecénáskodása következtében számtalan olyan cselekedett, mivel hosszú évtizedeken, nyugodtan mondhatjuk évszázadokon keresztül hatott szűkebb hazánk mindennapi életére. Az ő személyéhez is csatlakozik az erdélyi mecénásság fogalma. Mecénás csak gazdag ember lehet. De azt is el kell fogadnunk, hogy nem minden gazdag emberből lesz mecénás. Ahhoz, hogy mecénásságot folytass, kell egy olyan belső emberi tartás, ami téged, mint mecénást kiemel a többi jól szituált ember köréből, kell egy olyan segítő szándék, amely úgy nyilvánuljon meg, hogy az ne bántson senkit, és a szellemi környezetünk is elfogadja az ez irányú tevékenységet.

A mérce, melyet számunkra gróf Mikó Imre állít, magas. Jogosan kérdezhetjük, eleget tudunk-e tenni e nemes feladatnak. Nem tisztem ezt nekem eldönteni. Mások döntöttek helyettem, és nekem kellett most választani. Nem volt könnyű, mert csak abból lehet, ami van.

Számomra az idej nyertes, ifjú Pásztkány Árpád, volt iskolatársam a mostani Báthory István Gimnázium végzettje, aki az életbe magával vitte ennek az is-

kolának a kitűnő követendő hagyományait. Nem csak hazánkban, de Münchenben való több éves tartózkodása alatt is bizonyíthatom, mint szemtanú, hogy Báthory István szellemében viselkedett, cselekedett és ért el számottevő eredményeket. Nagyon keményen dolgozott, tanult. Gyarapította hasznos tapasztalatait. Eljövendő anyagi háttérének alapjait ekkor tette le. Szorgos, becsületes nagyon kemény munkával.

Ma ifjú Pásztkány Árpádról sokat beszélnek, de nagyon kevesen vannak, akit tényleg tudják, ismerik azt a tevékenységet, amivel a sajtó, vagy a suttogó propaganda nem foglalkozik. Igaz ő is mindent megtesz azért, hogy az ez irányú tevékenysége ne legyen nyilvános. Nem is azért teszi. Ő úgy érzi, neki ezt meg kell tennie. Nevezetesen mik is azok a kézzel fogható folyamatok, melyek valahol nagyon sok ember életét befolyásolják, és sokszor az eljövendőben is kihatnak életük vitelére.

Most elérkezettnek érzem az időt, hogy ezekről nyíltan és tisztán beszéljünk, mert az ifjú Pásztkány Árpád Kolozsvár szülőtte, itt formálódott és tevékenysége is bizonyos megszakítással itt történik. Kitaró tudatos munkájának megvannak az anyagi eredményei. Ezért is engedheti meg magának, hogy figyelemre méltó tevéteit az ország különböző pontjain, Bukarestben, Aradon, Kolozsváron és még annyi más helyen megvalósítsa. Nem véletlenül került be a neve egy nemzetközi hírű befektetési vállalat tanácsába.

Az elmondottakat jóformán mindenki ismeri az üzleti életben. De amit most elmondok, nem sokan tudják. Tevékenységének ez a része az oktatással függ össze. Kezdve az óvodákkal, iskolákkal, felső fokú képzéssel. Különböző ösztöndíjrendszereket alkalmazva. Képzőművészek tudnák csak megmondani, mit is vásárol össze. Párizsban élő nagyon tehetséges hazánkfi élvezheti figyelmét.

Jelen pillanatban van 350 különböző korcsoportú gyermek, aki rendszeres apanázt kap tőle. Minden évben, szeptemberben teljes sportfelszerelést kapnak tőle. Nagyon sok emberről van szó, és teljesen ismeretlen. Azok a fiatal nők és férfiak, egészségügyi problémákkal küszködő emberek, akiknek rehabilitációs problémái vannak, felépülésükhöz anyagilag messzenéleg hozzájárul. Erről az oldaláról ifjú Pásztkány Árpád egyáltalán nem ismert.

Neki köszönhetjük azt, hogy a magyar közösség képviselői tudatosan felkészülnek a közéleti szereplésre. Ő volt ennek fő mozgatója, és nem kis anyagiakkal támogatója. Most több mint 30 személy részeseül oktatásban.

Magyar üzletemberek társasága most jutott oda, hogy be tudott indítani egy olyan oktatási formát, amelyben létrehozhatják a vezetésre alkalmas erdélyi magyar értelmiségi réteget. Ezek RMDSZ-politikusok, intézményvezetők, azok helyettesei, képviselők, államtitkárok, polgármesterek.

Az elmúlt két évben nagyon sok közéleti, közösségi rendezvény, az ifjú Pásztkány Árpád támogatása nélkül nem jöhetett volna létre.

Tisztelt hölgyek és urak! Ezért döntöttem úgy, hogy ezt az értékes díjat, ami nagyon sok mindenre kötelezi az embert, ifjú Pásztkány Árpádnak adjam át. Az eljövendőben nem lesz könnyű feladata, mert a közös múltunk, a díj tradíciója most immár kötelezően arra ösztönöz, hogy fokozottabban figyeljük jelenünk politikai és gazdasági lehetőségeit.

Figyeljünk az Erdélyben élő magyarság érdekében.

Cselekedeteinkben irányítunk legyen gróf Mikó Imre mindnyájunk számára beszédes élete.

Jövőre Te leszel az, aki kiválasztja a kitüntetettet. Kívánom, könnyebb feladatod legyen, mint nekem!

LÁSZLÓ ATTILA

RAPPERT GÁBOR. 1967-ben született Temesváron, s a Thália dolgainak becsülő szeretetét hazulról hozta, szülei lévén színészberek. 1990-ben végezte tanulmányait a Marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola színész szakán, és még azon év őszétől a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulatának tagja. Aminthogy az ma is, minden helyi színházrajongó legnagyobb öröme.

Játékművészetének eredetisége és színészsége korán megnyilvánult. Az évek során megjelenítési képessége egyre árnyaltabb, gazdagabb, hitelesebb, meggyőzőbb lett. Ma már lassan kezdjük elfeledni a szertelen ifjút, a sziporkázóan tehetséges pályakezdőt, s azt az érett alkotót látjuk immár magunk előtt, akinek egy-egy aprólékosan kimunkált, remekbe szabott alakítását tanítani lehetne, sőt talán kellene.

Emlékezetes alakításai: Antonio (Shakespeare: A velencei kalmár, Aston (Pinter: A gondnok), Bolond (Shakespeare: Lear király), Lopahin (Csehov: Cse-resznyéskert), Mercutio (Shakespeare: Rómeó és Júlia), Scapin (Molière: Scapin furfangjai), Srác (Spiró: Csirkefej), Tartuffe (Molière: Tartuffe), Wurm (Schiller: Ármány és szerelem), Chiriác (Caragiale: Az elveszett levél) – legyenek azok fő- avagy mellékszerepekre építve, mindig magukon viselték a felkészültség és a felelősségérzet csillogó jeleit.

Megjegyzendő, hogy Rappert Gábor egyformán otthonosan mozog a színműirodalom klasszikus és modern mestereinek világában, ugyanígy a zenés és prózai műfajokban, valamint a pódiumművészet szférájában is. A különféle előadói stílusokat mesterialien keveri-kamatoztatja. John Proctorja (Miller: Salemi boszorkányok) a színpadi naturalizmus és a posztmodern pszichologizmus szerencsés ötvözetének bizonyult. Egy másik nagy alakítása – egyfajta határműfajban, Jokai A kőszívű ember fiainak Parászka Miklós féle színrevitelében – egy romantikusan lebegő Baradlay Richárd helyett, a kisrealizmus mesterfogásai révén, a gyarló mivoltában is hősi húsártisztat állítja a megdőbbent néző elé.

Rappert Gábor háromszor nyerte el a Harag György Emlékplakettet – ez jól mutatja a színésztársak osztatlan elismerését. Náda István Emlékplakettel bővíthetjük a díjak hosszú sorát. A közönség szeretete pedig lépten-nyomon megnyilvánul iránta. A művész egyébként a Március 15-i ünnepi műsorok, a Partiumi Magyar Napok rendezvényeinek rendszeres részvevője. A helyi magyar hangos médium, a City Rádió közkedvelt műsorvezetője.

Rappert Gábor mindig és mindenütt minőségre törekszik. Munkássága méltó a nagy előd Kovács György sokoldalú és mégis összetéveszthetetlen művészetéhez.

KERESKÉNYI HAJNAL

(Az EMKE-laudációkat a 19. lapon folytatjuk)

MŰVELŐDÉS 2006

Tartalomjegyzék és névmutató

Közművelődés, riport

A Bartalis János versmondó verseny felhívása 10:27
A Hargita Megyei Könyvtár pályázati felhívása 3:31
A marosvásárhelyi Örökmozgó Természetjáró Egyesület, a Népujság és az Aquaserv Kht. pályázati felhívása 3:31
A XII. Partiumi Honismereti Konferencia ajánlásai 12:5
Ábrám Zoltán: A Don-kanyari áldozatok emlékére 3:9
Ambrus Csilla: Ismét MOL-tábor Torockón 11:4
Az Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány díjai 1:14
Bakos István – Csicsery-Rónay József – Rieger Tibor: Teleki Pál Érdemérem – a magyar forradalom 50. évfordulója alkalmából 11:7
Bakos István: A Bethlen Gábor Alapítvány kitüntetéséről, kitüntetettjeiről 11:6
Balázs Ildikó: Halmos Katalin 2:13
Balázs Lajos: Népi kultúra és globalizáció 4:4
Barazsuly Emil: Sztánai farsang hatodszor 2:7
Bertha Zoltán: Ferenczes István 11:10
Birtalan Ágota: A II. Szilágysomlyói Mátyás-napok 4:15
Bódi Ildikó: A néptánc ünnepe Csíkszeredában 1:16
Boér Jenő: Az emberek, a művészetek és az események szolgálatában. Beszélgetés Miklósik Ilona temesvári művészettörténésszel 1:15; Egy rendkívüli ember. Beszélgetés ft. Sándor Tivadar plébánossal, az aradi Caritas vezetőjével 5:17
Buzás Pál: Kristófi János Zsigmond 2:14
Csávossy György: Nagyenyedi memento 2:3
Dáné Tibor Kálmán: Balla Zoltán 1:6; Burus János 12:8
Demény Piroska: A nagyenyedi Collegium Gabrielse régizene- és táncgyűttes 11:14
Demeter András István: Kövesdy István 1:10
Domokos Ferenc: Bodea György 12:8
Dukrét Géza: Tizenöt éves a Bihari EKE 11:11; XI. Partiumi Honismereti Konferencia 2:6; XII. Partiumi Honismereti Konferencia 12:4
EMKE-díjak 2005 1:4
EMKE-díjak 2006 12:6
EMKE-laudációk 2005 1:6
EMKE-laudációk 2006 12:6
Felhívás a XVII. Tordaszentlászlói kórustalálkozóra 5:32
Forró Miklós: Gyalu-napok Etéden 1:18; Szépteremtő kaláka, avagy az emberi összefogás igaz példája 10:9
Gaal György: A 36. Brassai-hét 1:21; Brassai-hét harminchetedszerre 10:11
Gábor Dénes: Csűrmúzeum-alapító Béla falván 1:19
Gazda Klára: Tötszegi Tekla 12:19
Guttman Mihály: A Romániai Magyar Dalosszövetség 2005. évi közgyűlése 2:11; Fórika Éva 12:9; Szőkéné Tana Anna 1:12

H. Szabó Gyula – Szabó Zsolt: Ajánlás 6/9:1; András János (1926–2006) 3:3
Horváth Ágnes – Szakolczai Árpád: Mátyás-napok Kolozsváron, avagy mag a hó alatt 3:5
Imreh Marton István: Orza Călin 1:12
Jakobovits Miklós: Novák Ildikó, Szabó Márta, Németh Júlia 1:8; Újvárossy László 12:19
Jancsó Árpád: Kovács László 1:10
Járay Fekete Katalin: A vers – csoda! 1:30
Kállay M. Tünde: Bedő Ágnes 2:11
Károli Gáspár-díj 2005 1:14
Kárp György: Biluska Annamária 12:6
Kelemen Antal: Kövecsi Csaba 2:12
Kereskényi Hajnal: Rappert Gábor 12:14
Kiss Bence: Koncert a magyar zenéért 2:5
Könczei Csongor: A félreértés elkerülése végett... 5:22
Kopacz Katalin: Kiss Jenő 1:9; Kovács Erzsébet 12:12
Kósa László: Sipos Gábor 1:14
Kovács István: Háromszék. Egy napilap, amely egyezni tud az igazsággal, olvasóival és önmagával 11:8
Kovács Levente: Bicskei Daróczi Zsuzsa 1:7
Kovács Ildikó: A néprajz oktatása iskolánkban 4:8
Kötő József: Gábor Dezső 12:10; Varga Ferenc 1:13
László Attila: Ifj. Pásztkány Árpád 12:13
Lászlóffy Csaba: Jézus-kiáltás. Szabó T. Attila emlékének 10:9
Lázok János: Kovács Levente 12:12
Meleg Vilmos: Dobos Imre 1:8
Mezei János: László Attila 1:11
Művelődés 2006. Tartalomjegyzék és névmutató 12:15
Neményi József Nándor: Magyar Mackensen Bukarestben 12:3
Nyulas Ferenc: Öreg bor, fiatal vér 2:9
Orbán István: Ünnepet ültünk 1:23
Pályázat 4:31
Pethő Ágnes: Filmtett 1:8
Pleșa Róbert: Nemzetközi szinten teljesíteni. Beszélgetés Kulcsár Szabolccsal, a Kolozsvári Állami Magyar Opera karigazgatójával 2:25
Pozsony Ferenc: Antal Árpád 1:6
Sebestyén Kálmán: Kolozsvári egyetemek küldöttsége Debrecenben 1956-ban 10:4
Stanik Bence: Tévúton a néptáncélet 5:21
Szabó Zsolt: Jubileumok 11:3; Évfordulók 5:3; Ünnepek szövege 1:3
Szatmári Ferenc: Az Erdélyi Népművészeti Tanács meghívója 4:7
Székely Kriszta: Köllő Katalin 12:11
Szentimrei Judit: Népművészet-kutatás – önismeret 4:3
Szép Gyula: A Szarkaláb Néptáncgyűttes 12:20
Vas Géza: Székelykői katasztrófa 3:8
Végh M. Balázs: 90 esztendeje született Gellért Sándor 10:3; Száz éve született Dietrich Bonhoeffer 11:5

Vetési László: Életet akarok a romok felett! Jajszó a Mezőségről. Emlékezés a Mezőség nagy misszionáriusára, Földes Károlyra, születésének 115. évfordulóján 12:21; Szabó T. Attila lelkipásztora voltam 10:7

Galéria

Essigné Kacsó Klára: A zsoboki nemzetközi alkotótábor 2:10
Forró Miklós: Tudásomat, tapasztalataimat szeretném átadni tanítványaimnak. Kötetlen beszélgetés Nagy Ödön szobrászművésszel 2:17
Gábor Dénes Gy. Szabó Béla emlékezete 2:15
György Attila: Forma és tükör. Sánta Csaba szobrai 3:0
Orbán István: Virágok vetélkedése. Egy Balaskó-szoborkompozíció nyomában 11:16
Sas Péter: Veress Elemér (1876–1959) 3:12
Szatmári László: A hely szelleme. Nemzetközi képzőművészeti alkotótábor Csíkszeredában 4:18; Ferencz S. Apor új képírása 10:13; Lelki gesztusok Kovács Géza plasztikai világa 1:25
Takács Gábor: Észak Velencéje – Stockholm 5:25

Játékszín

Barta Lajos: Tavaszi mámor 6/9:2
Caragiale, Ion Luca: Leonidász uram esete a reakcióval. Bohó játék egy felvonásban. Fordította Kacsir Mária 6/9:7
Csehov, Anton Pavlovics: A dohányzás ártalmasságáról 6/9:10; A medve. Fordította Sík Endre 6/9:14; A tábornokné kutyája. Szatíra egy jelenetben. A. P. Csehov A kaméleon című karcolata ötletéből írta Metz István 6/9:12
Czirják Árpád: Drámaírói Nobel-díjak. Relativitás és/vagy abszolútum 3:23
Forró Miklós: „Kolozsvár szülötteként a kincses városhoz kötődöm leginkább”. Kötetlen beszélgetés életről, pályáról Kövesdy István rendezővel 3:4
Hunyadi András: A szatyor. Vidám jelenet két képben 6/9:19
Illyés Gyula: Tűvétevéők. Parasztkomédia 6/9:26
Karinthy Frigyes: A bűvös szék. Komédia egy felvonásban 6/9:35; Visszakérem az iskolapénzt 6/9:40
Kocsis István: Tűzszünetben. Párbeszéd 6/9:45
Madách Imre: A civilizátor. Komédia Arisztophánesz modorában 6/9:47
Móricz Zsigmond: A tökmag. Jelenet 6/9:58; Egérfogó. Vígjáték egy felvonásban 6/9:60; Kend a pap? Komédia egy felvonásban 6/9:69; Magyarosan. Dráma egy felvonásban 6/9:55; Mint a mező virágai 6/9:66
Nyíró József: Júlia szép leány 6/9:76
Páskándi Géza: A bosszúálló kapus, avagy kérjük a lábát letörölni. Tragikomikus párbeszéd, színjáték alakban, három részben 6/9:82
Pausztovszkij, Konsztantyin: Észak leánya. Színmű egy felvonásban. Fordította Móricz Virág 6/9:91
Pirandello, Luigi: A tökfilkó. Színjáték egy felvonásban. Fordította Lőrinczi László 6/9:96
Sachs, Hans: A paradicsomjáró diák. Hans Sachs komédiája nyomán írta Koppányi György 6/9:101
Sütő András: Fügedes a pokolban, avagy Sáronnak

nárcisza 6/9:105
Szentimrei Jenő: Siratóban. Falusi komédia egy felvonásban 6/9:112
Tamási Áron: Görgeteg. Emlékezés egy székely népmesére 6/9:125; Néppártiak. Kis komédia 6/9:121; Székely fás. Páros jelenet 6/9:119

Vadrózsa

Bucur Tünde Csilla: A szatyorkötés és funkciói Nagykenyén 2:19
Györke Zsuzsanna: Árpaaratás és óntetés Torockó-szentgyörgyön. Hagyományos gyógynövények, népi gyógy módok és babonák 10:28
Horváth Iringó: Báró Wesselényi Kata úrasztali adományairól 3:14
Könczei Csongor: Táncos (ellen)pontok I–III. 4:16; 5:23; 10:16
Kósa László: Szabó T. Attila és a néprajztudomány 5:7
Stanik Bence: Most látom kiteljesedni a munkám eredményét... Beszélgetés a 80 éves Kallós Zoltánnal 4:12
Széman Emese Rózsa: A Báthory Napok Szilágyosmlyón 11:19
Szentimrei Judit: Erdélyi szemmel Ecuadorban 5:28

Enciklopédia

Adamovits Sándor: A múzsák kőasztala 3:27
Csetriné Lingvay Klára: Bocskai István (2. rész) 1:28; Prielle Kornélia életpályája (1826–1906) 2:27
Dukrét Géza: Főhajtás II. Rákóczi Ferenc előtt 4:23
Földes Károly: Szórványmisszió 12:27
Gábor Dénes: Apáthy István élete és munkássága 4:25
Ifj. Gyórfi Dénes: Abrudbánya magyar művelődési múltjából 10:21
Kovács Enikő: A Kolozsvári Református Leányfőgimnázium történetéből 10:19
Kovács Ferenc: 100 éve született Vita Zsigmond 5:18
Lőrincz József: Tamási Áron dolgozatfüzete és a magyartanítás 10:20
Máriás József: Bánffy Miklós közéleti szerepe 10:23
Maxim Orsolya: Nagyenyed különleges fái 11:26
Molnár Tünde: Erdély legszebb arborétuma 11:28
Pap István: Szemjonov, a takarékos 4:26
Péntek János: Az iskolateremtő Szabó T. Attila 5:4
Pozsony Ferenc: Interjú Szabó T. Attilával (1979) 5:13
Sas Péter: Aranymisés ferencesek; 12:30 Bágyuj Lajos műemlékfelújításai 10:26; Száz éve hunyt el Koncz József, a marosvásárhelyi református kollégium tanára és könyvtárnoka 11:22
Skultéty Csaba: Találkozásom Márai Sándorral 3:19
Szabó Emília: Vita Zsigmond, az ember 5:19
Szathmári István: Szabó T. Attila, a nyelvjárások kutatója és a stílus mestere 5:10
T. Tóth Sándor: Nicolae N. Mihăileanu, a matematikus 11:30
T. Veress Éva: Bodor Kálmán (1886–1960) 3:20
Végh Balázs Béla: „Mindenkor idejük van a zsoldároknak” 11:23
Vincze Zoltán: „Az egész mű igen festői, kellemes hatású, művészi munka”. Hüttl Dezső jelentései Kós Károly épületeiről 2:23

Illusztrációk

András János 3:3
Antal Árpád 1:4
Apáthy István 4:25
Bakos István 11:6
Balaskó Nándor: 11:2, 5, 11, 16–18, 30, 31
Balla Zoltán 1:4
Balogh F. András: 11:3
Bárdi Nándor 11:3
Benedek Domokos 12:30
Benedek Fidél 12:30
Bicskei Daróczi Zsuzsa 1:4
Biluska Annamária 12:6
Bíró Zoltán 11:6
Bodea György 12:8
Bodor Kálmán 3:21
Bonhoeffer, Dietrich 11:5
Burus János 12:8
Buzogány Klára 1:4
Cseh Áron 11:3
Cseke Péter 11:3
Dávid Gyula 11:3
Dobos Imre 1:4
Egry Gábor 11:3
Farkas Árpád 11:7
Ferencz S. Apor 10:2, 13–18, 31
Ferenczes István 11:7
Ferenczy Annamária 2:15
Ferenczy Botond 2:15
Ferenczy Miklós 2:15
Fórika Éva 12:9
Gábor Dénes 1:20
Gábor Dezső 12:10
Gajdos Vince 12:30
Gál Sándor 2:18
Gálfalvi Zsolt 11:3
Gáll Ernőné 11:3
Gáspár Attila 11:19
Gellért Sándor 10:3
Gy. Szabó Béla 2:2, 12, 14, 15, 24, 5:14
Gyurkó László 3:5
Horváth Andor 11:3
Hunyadi János 11:11
Illyés Mária 11:6
Jakab Gábor 11:3
Kallós Zoltán 4:12
Kántor Lajos 11:3
Keszler Tibor 12:30
Kirner Ferenc 12:30
Kiss Jenő 1:5
Kós Károly 2:16
Kovács Erzsébet 12:12
Kovács Géza 1:2, 25–27
Kovács Levente 12:12
Kovács László 1:5
Köllő Katalin 12:11
Kövesdy István 1:5, 3:4
Kulcsár Szabolcs 2:25, 26
Lakatos Istvánné Németh Ágnes 11:6
László Attila 1:5
Luchese, Vidier 2:26

Márai Sándor 3:19
Márton Áron 12:30
Miklósik Mária 1:15
Molière 3:5
Moll Elemér 10:19
Nagy Imre 5:18, 10:3
Nagy Mihály 11:19
Nagy Ödön 2:17
Németh Júlia 1:4, 2:15
Novák Ildikó 1:4
Orbán Lázár 1:19, 20
Orth István 1:5
Orza Cälin 1:5
Pap István 4:28
Pap Leonárd 12:30
Parti Nagy Lajos 3:4
Pászkány Árpád, Ifj. 12:13
Péterfy László 11:6
Pillich Balázs 12:20
Pomogáts Béla 11:3
Prielle Kornélia 2:28
Rafaello 3:7
Rappert Gábor 12:14
Reschner Gyula 5:2
Réthy Zsuzsa 2:25
Rieger Tibor 11:7
Rus, Alexandra 2:15
Sándor Árpád 2:25
Sánta Csaba 3:2, 10, 11, 30
Seres Lajos 11:2
Sylvester Lajos 11:8
Szabó Márta 1:4
Szabó T. Attila 5:3, 14, 10:6
Szabó Zsolt 11:8, 19
Szalay Zsolt 11:4
Széman Péter 11:19
Szénási Endre 11:19
Szent István 2:18
Szentimrei Judit 5:28
Szilágyi Ferenc 1:5
Szókéné Tana Anna 1:5
Takács Gábor 4:25, 5:25–27
Teleki Pál 11:7
Teleki Pál-érdemérem 11:7
Tókécs István 11:8
Török Zoltán: 11:31
Tötszegi Tekla 12:19
Újvárossy László 12:19
Varga Ferenc 1:5
Veress Elemér 3:12
Veress Zoltán 3:13
Vita Zsigmond 5:18
Wagner Péter 1:3
Zágoni Balázs 1:4

Névmutató

Ábrám Zoltán 3:9
Adamovits Sándor 3:27
Ambrus Csilla 11:4
András János 3:3
Antal Árpád 1:4, 6
Apáthy István 4:25
Arisztophanesz 6/9:47

Bágyuj Lajos 10:26
Bakos István 11:6, 7
Balaskó Nándor: 11:2, 5, 11, 16–18, 30, 31
Balázs Ildikó 2:13
Balázs Lajos 4:4
Balla Zoltán 1:4, 6
Balogh F. András: 11:3
Bánffy Miklós 10:23
Barazsuly Emil 2:7
Bárdi Nándor 11:3
Barta Lajos 6/9:2
Báthory- napok 11:19
Bedő Ágnes 2:11
Benedek Domokos 12:30
Benedek Fidél 12:30
Bertha Zoltán 11:10
Bethlen Gábor Alapítvány 11:6
Bicskei Daróczi Zsuzsa 1:4, 7
Biluska Annamária 12:6
Bíró Zoltán 11:6
Birtalan Ágota 4:15
Bocskai István 1:28
Bodea György 12:8
Bodi Ildikó 1:16
Bodor Kálmán 3:20, 21
Boér Jenő 1:15, 5:17
Bonhoeffer, Dietrich 11:5
Bucur Tünde Csilla 2:19
Burus János 12:8
Buzás Pál 2:14
Buzogány Klára 1:4
Caragiale, Ion Luca 6/9:7
Csávossy György 2:3
Cseh Áron 11:3
Csehov, Anton Pavlovics 6/9:10, 12, 14
Cseke Péter 11:3
Csetriné Lingvay Klára 1:28, 2:27
Csicsery-Rónay József 11:7
Czirják Árpád 3:23
Dáné Tibor Kálmán 1:6, 12:8
Darabont Lili 11:4
Dávid Gyula 11:3
Demény Piroska 11:14
Demeter András István 1:10
Dobos Imre 1:4, 8
Domokos Ferenc 12:8
Dukrét Géza 2:6, 4:23, 11:11, 12:4
Egry Gábor 11:3
EMKE-díjak 2005 1:4
EMKE-díjak 2006 12:6
EMKE-laudációk 2005 1:6
EMKE-laudációk 2006 12:6
Essigné Kacsó Klára 2:10
Farkas Árpád 11:7
Ferencz S. Apor 10:2, 13–18, 31
Ferenczes István 11:7, 10
Ferenczy Annamária 2:15
Ferenczy Botond 2:15
Ferenczy Miklós 2:15
Fórika Éva 12:9
Forró Miklós 1:18, 2:17, 3:4, 10:9
Földes Károly 12:21, 27
Gaal György 1:21, 10:11
Gábor Dénes 1:19, 20, 2:15, 4:25

Gábos Dezső 12:10
Gajdos Vince 12:30
Gál Sándor 2:18
Gálfalvi Zsolt 11:3
Gáll Ernőné 11:3
Gáspár Attila 11:19
Gazda Klára 12:19
Gellért Sándor 10:3
Guttman Mihály 2:11, 12:9
Gy. Szabó Béla 2:2, 12, 14, 15, 24, 5:14
György Attila 3:10
Gyórfi Dénes, Ifj. 10:21
Györke Zsuzsanna 10:28
Gyurkó László 3:5
H. Szabó Gyula 3:3, 6/9:1
Halmos Katalin 2:13
Horváth Ágnes 3:5
Horváth Andor 11:3
Horváth Iringó 3:14
Horváth László 11:3
Hüttl Dezső 2:23
Hunyadi András 6/9:19
Hunyadi János 11:11
Illyés Gyula 6/9:26
Illyés Mária 11:6
Imreh Marton István 1:12
Jakab Gábor 11:3
Jakobovits Miklós 1:8, 12:19
Jancsó Árpád 1:10
Járay Fekete Katalin 1:30
József Attila 11:23
Kacsir Mária 6/9:7
Kállay M. Tünde 2:11
Kallós Zoltán 4:12
Kántor Lajos 11:3
Karinthy Frigyes 6/9:35, 40
Károli Gáspár-díj 1:14
Kárp György 12:6
Kelemen Antal 2:12
Kereskényi Hajnal 12:14
Keszler Tibor 12:30
Kirner Ferenc 12:30
Kiss Bence 2:5
Kiss Jenő 1:5, 9
Kocsis István 6/9:45
Koncz József 11:22
Kopacz Katalin 1:9, 12:12
Koppányi György 6/9:101
Kós Károly 2:16, 23
Kósa László 1:14, 5:7
Kovács Enikő 10:19
Kovács Ferenc 5:18
Kovács Géza 1:2, 25–27
Kovács Erzsébet 12:12
Kovács István 11:8
Kovács Levente 1:7, 12:12
Kovács Ildikó 4:8
Kovács László 1:5, 10
Köllő Katalin 12:11
Könczei Csongor 4:16; 5:22, 23; 10:16
Kötő József 1:13, 12:10
Kövecsi Csaba 2:12
Kövesdy István 1:5, 10, 3:4
Kristófi János Zsigmond 2:14

Kulcsár Szabolcs 2:25, 26
Lakatos Istvánné Németh Ágnes 11:6
László Attila 1:5, 11, 12:13
László Miklós 12:6–7
Lászlóffy Csaba 10:9
Lázok János 12:12
Lőrincz József 10:20
Lőrinczi László 6/9:96
Luchese, Vidier 2:26
Mackensen 12:3
Madách Imre 6/9:47
Márai Sándor 3:19
Máriás József 10:23
II. Rákóczi Ferenc 4:23
Márton Áron 12:30
Mátyás-napok 3:5, 4:15
Maxim Orsolya 11:26
Meleg Vilmos 1:8
Metz István 6/9: 12
Mezei János 1:11
Mihăileanu, Nicolae N. 11:30
Miklósi Ilona 1:15
Molière 3:5
Moll Elemér 10:19
Molnár Tünde 11:28
Móricz Virág 6/9:91
Móricz Zsigmond 6/9: 55–69
Nagy Imre 5:18, 10:3
Nagy Mihály 11:19
Nagy Ödön 2:17
Neményi József Nándor 12:3
Németh Júlia 1:4, 8, 2:15
Novák Ildikó 1:4
Novák Ildikó 1:8
Nyíró József 6/9:76
Nyulas Ferenc 2:9
Orbán István 1:23, 11:16
Orbán Lázár 1:19, 20
Orth István 1:5
Orza Călin 1:5, 12
Pap István 4:26, 28
Pap Leonárd 12:30
Parti Nagy Lajos 3:4
Páskándi Géza 6/9:82
Pászvány Árpád, Ifj. 12:13
Păteanu, Gelu 1:18
Pausztovszkij, Konsztantyin 6/9:91
Péntek János 5:4
Péterfy László 11:6
Pethő Ágnes 1:8
Pirandello, Luigi 6/9:96
Pleșa Róbert 2:25
Pomogáts Béla 11:3
Pozsony Ferenc 1:6, 5:13
Prielle Kornélia 2:27, 28
Rafaello 3:7
Rappert Gábor 12:14
Reschner Gyula 5:2
Réthy Zsuzsa 2:25
Rieger Tibor 11:7
Rus, Alexandra 2:15
Sachs, Hans 6/9:101
Sándor Árpád 2:25
Sándor Tivadar 5:17
Sánta Csaba 3:2, 10, 11, 30

Sas Péter 3:12, 10:26, 11:22, 12:30
Sebestyén Kálmán 10:4
Seres Lajos 11:2
Sík Endre 6/9:14
Sipos Gábor 1:14
Skultéty Csaba 3:19
Stanik Bence 4:12, 5:21
Sütő András 6/9:105
Sylvester Lajos 11:8
Szabó Emília 5:19
Szabó Márta 1:4, 8
Szabó T. Attila 5:3, 4, 7, 10, 13, 14, 10:6, 7, 9
Szabó Zsolt 1:3, 3:3, 5:3, 6/9:1, 11:3, 8, 19
Szakolczai Árpád 3:5
Szalay Zsolt 11:4
Szarkaláb Néptáncgyűttes 12:20
Szathmári István 5:10
Szatmári Ferenc 4:7
Szatmári László 1:25, 4:18, 10:13
Székely Kriszta 12:11
Széman Emese Rózsa 11:19
Széman Péter 11:19
Szénási Endre 11:8
Szép Gyula 12:20
Szent István 2:18
Szentimrei Jenő 6/9:112
Szentimrei Judit 4:3, 5:28
Szilágyi Ferenc 1:5
Szőkéné Tana Anna 1:5, 12
T. Tóth Sándor 11:30
T. Veress Éva 3:20
Takács Gábor 4:25, 5:25–27
Tamási Áron 6/9: 119, 121, 125, 10:20
Teleki Pál 11:7
Teleki Pál-érdemem 11:7
Tókécs István 11:8
Török Zoltán: 11:31
Tötszegi Tekla 12:19
Újvárossy László 12:19
Varga Ferenc 1: 5, 13
Vas Géza 3:8
Végh Balázs Béla 11:23
Végh M. Balázs 10:3, 11:5
Veress Elemér 3:12
Veress Zoltán 3:13
Vetési László 10:7, 12:21
Vincze Zoltán 2:23
Vita Zsigmond 5:18, 19
Wagner Péter 1:3
Wesselényi Kata 3:14
Zágoni Balázs 1:4

Összeállította

MURAD BETTY

TÖTSZEGI TEKLA. „Mert annak, akinek van, még adnak, hogy bőven legyen neki” (Mt. 25. 29.) Jó kedvében lehetett a Teremtő, amikor Tötszegi (szül. Kelemen) Tekla számára az útravalót megtervezte, batyuját talentumokkal telerakosgatta, majd teremtményét 1964. jún. 9-én útjára indította, mert igencsak pazarul juttatott neki a minőségi élet megéléséhez szükséges adományokból. De az is lehet, hogy azt akarta kipróbálni az Úr, hogy előbbre jutott-e világnemesítő tervével, és egyáltalán: mit ér ma az ember? Hogyan sáfárokodik javaival, mit kezd nem mindennapi hangjával, átlagon felüli kezűgyességével, művészi érzékével, gyors felfogóképességével, vaslogikájával. Félelemben és sivárságban élve, elássa-e a földbe talentumai egyikét-másikát vagy mindenikét, helyén és önelégülten aprópénzre váltja-e, nemtörődomséggel elkötvettyélt-e, avagy alázattal rakosgatja egymás mellé, összeszorított foggal, konok kitartással forgatja, folyton folyvást művelve szaporítja, mind magasabbra szárnyalva a szépségek és mind mélyebbre hatolva az igazságok és titkok birodalmába? És vajon az így szerzett hasznot, szépségeket és igazságokat másokkal megosztva győzelemre segíti-e az isteni tervet, szebb és jobb lesz-e a világ?

Noha a maximalizmusban felülmúlhatatlan Tötszegi Tekla folyton még többet szeretne kicsavarni magából, azt hiszem, az Úr nem bánta meg bőkezűségét. Kedve telhetik abban az igényességben, meg nem alkuvó következetességben, amellyel teremtménye a számára kijelölt pálya szakaszain halad. Láthatja maga előtt az Úr szorgalmas, mindenkor kitűnővel minősített tanuló, aki az udvarhelyi tanítóképző, majd a Babeş-Bolyai Tudományegyetem francia-magyar szakának elvégzése, minden tanári fokozati vizsga letétele után ma doktorandusként néprajzban és antropológiában tökéletesíti szaktudását. Emlékezhet a nemrég még mérai magyartanárra, aki a minőségi tanítás mellett honismereti vetélkedőket, ünnepi műsorokat, néprajzkört szervez, s kezdeményezése során a gyermekek közreműködésével megkapó költőiségű karácsonyi kolindákat gyűjt össze. Számon tarthatja az Erdélyi Néprajzi Múzeum még kezdő, ám rátermettségével máris tekintélyt kivívott jelenkori muzeológusát, egyetemi szemináriumok és gyakorlatok módszeres vezetőjét. Ismerheti többtucat megjelent, hazai és nemzetközi tudományos értekezleten bemutatott, a szakemberek által magasra értékelt szaktanulmányát, monográfiáját, az általa szerkesztett köteteket. Felidézheti a Venyige együttesben, vagy a székelyudvarhelyi Kalákában elhangzó hiteles művészi megformáltságú, érzelmi telítettségű népdaltolmácsolásait. Megállapíthatja, hogy talentumai sokféleségét egyszerre forgatván, pályájában a tanulás, tanítás, tudományos kutatás és művészkedés szerves egységet alkot. Egységbe ötvözi szakterülete, a magyar nyelv, irodalom, de mindenekelőtt a magyar népi kultúra megismerésének, megértésének, a benne való gyönyörködésnek, a vele való gyönyörködtesítésének a vágya.

A talentumai kezdeti gyarapítását külön kegyelmi adománnyal – a hasonló érdeklődésű, kitűnő néptáncos Tötszegi András nekirendelésével – jutalmazó Úrnak tetszésére lehet, hogy a házaspár 25 éve teszi tartalmassá a mérai fiatalok szabadidejét, táncra, énekekre, kézműves tevékenységekre oktatva őket. Az is, hogy e munka intézményesítéseként harmadmagukkal megalapítják a Mérai Hagyományőrök Egyesületét, mely keretében 2002-ben mérai tájházat nyitnak: az 1940-es évek közepéről származó, tár-

gyakkal hitelességre törekedve restaurálnak, majd berendeznek egy, a helység korabeli építészetére jellemző lakóházat. Az új létesítmény Tekla szakmai tájékozódásának köszönhetően magas szinten felel meg a múzeumi intézmény valamennyi kritériumának: van konzervált gyűjteménye, szakszerű nyilvántartása, látogatható kiállítása, és – ami ma még inkább ritkaság nálunk – nevelési központként működik. Telkén és csúrében heti rendszerességgel néptáncoktatás folyik, melyben a 20 éves fiúgyermekük, Szilárd is közreműködik, néptáncos gyermektalálkozók keretében mutatják itt be Kalotaszeg táncgyománnyait, a Mérai Napokon el lehet sajátítani a művészi hagyományokat: kézműves technikákat, dallamokat, s vetélkedni lehet ismeretükben, művészi tolmácsolásukban. A telket belakják a fiatalok, sőt a gazdák is itt szervezik tevékenységeiket.

Sokan gazdagodnak azáltal, hogy Tötszegi Tekla és családja jól sáfárokodik talentumaival. S várhatóan azzal is, hogy Tekla az utóbbi években a pedagógiai pályáról a tudományos felé igazolt át, mert a népelet hivatásos és kvalitásos kutatójaként meghódított újabb magasságokat és mélyiségeket, a humánium eddig nem ismert vagy nem tudatosított megnyilatkozásait egyetemi oktatói és múzeumi köznevelési tevékenységével közvetítők nélkül is átadhatja, így munkássága révén sokak élete lesz tartalmasabb. S ha Isten mégis emel valami kifogást aziránt, ahogyan a talentumait forgatja, azt a féltő szeretetből, aggodalomból teszi: félti önmésztő, a munka hevében önmagát nem kímélő mértéktelensége miatt. Mert nagyon sok még a közössége, családja iránti adóssága. És mert ő is felelős azért, hogy minden szív- és észbeli tartozását maradéktalanul megadhassa. Kérjük a jó Istent, ezután is bőven szórja rá áldását, tegye játékos könnyűségűvé legnehezebb törekvései keresztülvitelét is, és éltesse nagyon sokáig!

GAZDA KLÁRA

ÚJVÁROSSY LÁSZLÓ grafikusművész még az 1980-as évek közepén robbant bele a nagyváradi művészeti életbe. Mint a 35-ös Stúdió egyik motorja friss erővel vitalizálta a nagyváradi művészeti életet, összefogta az ifjúságot, és mindent megtett azért, hogy Európa művészeti újító szele Váradon is érezhető legyen. Váradon néhány éve megalakította a Partiumi Egyetemen a Reklámgrafika szakot, ami újdonságnak számított az egész országban.

Budapestről, Bukarestből, Kolozsvárról a műfaj legjobb embereit kérte fel tanároknak és kialakított egy olyan erőteljes grafikai szakot, ahol a hallgatók a reklámgrafikai értékek mellett a festészet, a művészgrafika, az installáció, a papírművészet műfajában is járatossá váltak, és kitűnő magyarországi művésztörténészek vezetésével a modern művészeti irányzatokban, a legújabb szemléletmódokban is otthonosan mozgóvá váltak.

A mai időkben, mikor oly sok könyv jelenik meg, sok esetben gyenge, jellegtelen fedőlappal, Újvárossy megálljt parancsolt ennek a szemléletnek, és diákjai jelen pillanatban a könyv-fedőlapok és plakátok tucatjait bocsátják a szemünk elé, olyan grafikai jeleket, melyek alatt pikurális, grafikai értékek és tartalmak húzódnak meg, ahol a hatást nem csupán a gépen elérhető játékoság adja meg.

Jelentősnek tartom, hogy Újvárossy László újító avantgárd szemlélete új lehetőségeket nyit meg az erdélyi művészet értelmezésének az egésze felé, és elősegít egy olyan újat kereső vágyat, mely az erdélyi

lyi művészetet a nagy európai látásmód felé közelíti.

Újvárossy László kiváló képzőművészeti munkásságáért Munkácsy-díjat kapott, majd tagja lett a Magyar Művészeti Akadémiának. Az újabb díj legyen a Szolnay Sándor-díj, mely jelenti az erdélyi jelleg hűségét, de egyben azt a vágyat is, amivel bekapcsolni akarja az erdélyi művészetet a nagy európai művészeti vérkeringésbe.

JAKOBOVITS MIKLÓS

SZARKALÁB NÉPTÁNCÉGYÜTTES. A magyar néptánc-kultúra kutatásának, szakszerű oktatásának és terjesztésének nem túl hosszú a története. Amíg Erdélyben a 18. század közepén már világszintű zeneoktatási kultúráról tudunk, a 1800-as évek legelején, pedig Szászcsávason már több népdal többszólamú megszólaltatása ismeretes, addig még Kodály Zoltán és Bartók Béla is a két világháború között csak figyelmet fordított bennünkre, hogy oda kellene figyelni a népzene mellett a hagyományos néptáncokra is.

Az igazán szakszerű kutatása a néptáncnak – tudomásom szerint – a Kodály Zoltán-tanítvány, Martin György munkásságával kezdődött el az 1950-es évek második felében, majd látványosan kiszélesedett ez a munka a táncház-mozgalom magyarországi megjelenésével az 1970-es évek elejétől kezdődően. Néhány évvel később ennek a mozgalomnak Erdélyben is igen nagy népszerűsége lett, el is kezdődött egy kutató-, gyűjtő-, feldolgozó- és népszerűsítő tevékenység is.

Azok a népzeneészek és néptáncosok, akik itthon hivatásszerűen kívánták ezt a szakmát gyakorolni elmentek az országból, vagy kényszerhelyzetbe kerülve el kellett menniük. Ennek következtében a népzene és néptánc hagyományának ápolásában, Erdélyben egy nagy űr keletkezett. Az 1989-es változások után ennek az űrnek a betöltésére vállalkozott többek között a Szarkaláb Néptáncgyűttes is.

A Szarkaláb Néptáncgyűttest 1995-ben alapította a kolozsvári Apáczai Csere János Gimnázium. Tagjai diákok voltak, de a későbbiekben kiegészült más magyar iskolák diákjaival és egyetemi hallgatókkal. A jelenlegi csapat 1999 novemberétől dolgozik együtt. 2005 tavaszán megalapították a Szarkaláb Néptáncgyűttes Szarkalábacskák Gyerek-néptáncgyűttesét. Ma 4 csoportban közel 75 gyerekkel foglalkoznak az együttes tagjai. A gyerekek az Apáczai és a kerekdombi iskola diákjai. 2006 októberében beindították a Heltai Táncház programot is, mely szervezését és lebonyolítását a Szarkaláb Néptáncgyűttes tagjai végzik. Tervük, hogy Kolozsváron rendszeres, jó hangulatú, minden igényt kielégítő táncház legyen, akár havi rendszerességgel is.

Tekintettel arra, hogy a Szarkaláb Néptáncgyűttes tagjainak zöme Kolozsváron tanuló más vidékekről származó egyetemi hallgató, nagy hangsúlyt fektetünk szakmai felkészítésükre is, hogy majd hazakerülve is folytatni tudják táncos, táncoktató, nevelő tevékenységüket. Az együttes a szakmai munkáját az Apáczaiak végzi, kiszállásait, táboraikat valamint turnéit és egyéb programjait a Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány szervezi és támogatja.

A Szarkaláb legfőbb célkitűzései közé tartozik az erdélyi táncok elsajátítása és ezek eredeti formában való színpadra vitele. Ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetnek a táncoktatásra, az utánpótlás nevelésére is. Vallják, hogy népi hagyományainkat elsajátítani nem öncélúan kell, hanem nagyon fontos, hogy a megfelelő fórumokon hazai és külföldi fellépéseken,

fesztiválokon megmutassák őket a világnak, hozzájárulva ezáltal kisebbségi kultúránk megismertetéséhez, tánc- és népzenei hagyományaink nemzetközi terjesztéséhez. Az évek folyamán kapcsolatba kerültek több külföldi kulturális egyesülettel, melyeknek azonosak a célkitűzései és elképzelései a Szarkaláb együttesével. Szorosan együttműködnek a németországi szorb kisebbség kulturális egyesületével, a Domowinával, a lengyelországi Lemk kulturális egyesülettel, a Kyczerával, az al-dunai székelyek pancsovai Petőfi Sándor Művelődési Egyesületével és a somorjai Csemadokkal és Csalló együttesével.

Az együttes fennállása óta így több bel- és külföldi fesztiválon, turnén is részt vett. Táncoltak már Magyarországon, Horvátországban, Szlovéniában, Szerbiában, Szlovákiában, Lengyelországban, Litvániában, Lettországon, Észtországban, Finnországban, Németországban, Ausztriában, Franciaországban, Svájcban, Görögországban. A 11 év alatt összesen 340 kisebb, nagyobb fellépése volt. Rendszeres meghívottjai Kolozsvár, Kolozs megye, Erdély különböző néptáncalálkozóinak, ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetnek azon hátrányos helyzetű, szörványtelepülések rendszeres látogatására is, ahova egyáltalán, vagy csak nagyon ritkán jutnak el műkedvelő, népművészeti amatőr vagy hivatásos együttesek. A Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány partnerségében, pályázati alapokból indították útjuknak 2005-ben közép-erdélyi turnésorozatukat, mely során évente 10-12 hátrányos helyzetben levő kistelepeleken mutatják be folklórműsorukat.

1999-ben a Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvánnyal közösen szervezték meg először a Szent István-napi Néptáncalálkozót, mely a Kárpát-medence egyik legjelentősebb nemzetközi kisebbségi fesztiváljává nőtte ki magát, sőt mi több, nemzetközi szinten is egyre nagyobb elismerésnek örvend a rendezvény. A nyolc év alatt 13 ország 15 kisebbségének 61 néptáncgyűttesét (összesen 1830 fő) látták vendégül. A Szent István-napi Néptáncalálkozót Kolozsvár mellett, évi 9-10 Kolozs és Szilágy megyei kis- és nagytelepeleken szervezik meg, így a megye, a megyék lakossága is aktívan részese lehet a programoknak.

Az együttes több táncénekekkel és hagyományos falusi zenekarokkal is együttműködött. Így muzsikált már nekik ifj. Fodor Sándor és zenekara, Codoba Florin és zenekara, Netti Fodor Sándor, a Tarisznyás, a Palló, a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes zenekara, a Zurboló Néptáncgyűttes zenekara, Kicsi és bandája, valamint a Pirászló zenekar Sepsiszentgyörgyről. A Szarkaláb Néptáncgyűttes gazdag repertoárral rendelkezik, amely kalotaszegi, mezőszegi, felcsíki, magyarszentbenedeki, marossárpataki és szászcsávási cigány koreográfiákat tartalmaz. Az együttes rövid bemutatókkal (10-15 perc) és teljes műsorral (70 perc) is részt tud venni rendezvényeken, fesztiválokon, turnékon. Az együttes vezető koreográfusa Pillich Balázs.

Könnyű dolga van a laudációt elmondónak, mert csupán fel kell sorolnia, hogy létrehozták, megszerverték, lebonyolították, elsajátították stb., de jól tudjuk, hogy mindez magától sehol nem működik. Ahol ez megvalósulhatott, ott mindig egy ember áll a dolgok mögött. Ez esetben Pillich László, kinek konok elszántsága olykor a faltörő koséhoz hasonló, akadályokat nem ismerő ambíciója nélkül mindez aligha lett volna. Ezt az életművet ma már bátran hagyhatta utódjára, Pillich Balázusra.

SZÉP GYULA

Életet akarok a romok felett! Jajszó a Mezőségről

Emlékezés a Mezőség nagy misszionáriusára, Földes Károlyra, születésének 115. évfordulóján

Földes Károly mezőújlaki lévital elkész nevére ma már értetlenül kapják fel fejüket a fiatalok, szolgálátára már csak az idősek, a pályatársak és a legavatottabb szakemberek emlékeznek. Pedig a két világháború közötti erdélyi magyar szórványmisszió legendás nagy alakja ő, aki személyes helytállásának példájával, élete legszebb éveinek feláldozásával vállalta a legnehezebb régió, az erdélyi Mezőség magyarságának szolgálatát. E nem sok hálával jutalmazó közösségépítési munka mellett az írott szóval is szét-szórta a világba népének pusztulását. Mindezekkel szórványgondozó iskolát is teremtett, és élettapasztalatával, fiatalokat nevelt munkára, felelősségre, együtt érző szeretetre. Hogy a Mezőség szavunk figyelmeztető, munkára serkentő jelkép lett, többek között neki köszönheti az erdélyi magyarság. Hogy e néptöredék mélyből jövő kiáltásait meghallotta a századelő és -közép erdélyi fiatalsága, szintén az ő eltulajdoníthatatlan életműve.

Apja a kalotaszegi Mérában tanító, amikor megszületik 1891. november 14-én. Élete, mint egy hatalmas inga, ide-oda lendül, hogy aztán megálljon a Mezőség közepén. Gyermek még, amikor apját Újpestre helyezik iskolaigazgatónak. Ő is itt kezd tanulni, de tanítói oklevelét már Kolozsváron szerzi meg, ahová apja azért küldi, hogy megismerje, és ne feledje az erdélyi sorsot. Az inga azonban újra lendül. Tanári diplomát már ismét Budapesten szerez. Katonáság, világháború, szibériai hadifogság után újra itthon van, és nemsokára megözvegyült anyja is hazaköltözik Szucságba. 1922. október 22-én nősül, de nem taníthat, mert nem teszi le a román állami esküt, és így tanítói képesítésű, megbízott lelkész, ún. lévita szolgálatot vállal tizenhét éven át, és köztük tizenhárom évig a mezőiségi Mezőújlakon. Miközben Trianon után népének százezernyi tömege szalad Nyugat fele, ő az itt maradást, a hontalanságot vállalja, és a nyugodt tanári pálya helyett süllyedő népének sorsával együtt a sarat, nyomort és nélkülözést.

Milyen hatalmas jelleműnek kellett lennie annak, aki tanári diplomával a kezében nem is akármilyen falura indul misszionáriusnak a sok-sok szociális és nyelvi nyomorral küszködő Mezőség közepébe. Egyszerre három templom és egy parókia építésébe kezd, és vele együtt népevel is szinte reménytelen küzdelembe. Feneketlen sárban, úttalan utakon, gyalog, ritkábban szekérral járja a nagy távolságokat Újlaktól Septérig, Lompérdtől Szentmihálytelkén át Nagycégre, Kiscégre, Mezőkecsedre és Viszolyára. Sem a közönnyel, sem az érdektelenséggel nem lehet kedvét szegni. Évekig napszámosa az épülő templomoknak, asztalosa a padoknak és székeknek. Lovat és szekeret vesz, hogy a nagy területen járni tudjon, és hogy összeszedje szétszórta híveinek nyelve hullaj-

tott gyermekeit. Napokig úton van faluról falura, házról házra járva: tanácsot ad, tanít, nevel, vigasztal, és viszi a megtartás ígét a legtávolabbi településre is. Otthonába gyűjti össze a konfirmációra készülőket, és foglalkoztatja hetekig, hogy az anyanyelvre és a hitvallásokra megtanítsa. Ilyenkor ott van a helye az ábécének is, hogy majd a bibliai történetek melengető nyelvezetén át az anyai szó a kicsinyek szívében otthonra leljen.

Gyötrődéseinek verítékével írta meg 1934-ben, és augusztus 26-án fejezi be harcainak tanúságtételét egy kis füzetben *Szórványmisszió* címmel, és ha valaki nem értené fájdalmait, alcímként ott van ez is: *Jajszó a pusztuló szórványokból*. Magáról vall, népéről, gyötrelmes munkájáról, a döbbenetes helyzetről, arról, amit tesz azokért, akiket önként vállalt. Múlt és jelen, régiek bűne, tehetetlensége és a jelen tennivalói keverednek, forrnak benne, de nem jajong és ke-

Mezőújlak

Tuson

sereg céltalanul és értelmetlenül, mert a nagy közös összefogásba látja a lehetséges megoldások egyikét: egymás terhét hordozzátok!

Olvassunk csak bele jankiáltásába! Nem csoda, ha egész más gondokkal küszködő egyházát, a két világháború közötti magyar társadalom jelentős részét és egész korát megdöbbentette ez a hang. Elődjének, a „Moldva-oláhországi misszionárius” Czelder Mártonnak jelentései óta ilyen fájdalmasan még nem kiáltott fel senki a nagy nyelvi pusztulásról.

*

Írása egyszerre a pusztulás visszatekintő tényelemzése és lesújtó helyzetkép, ez a hang ébresztő lelkesítés, és romantikusan profetikusan jövőlátás. Mélyről jön és ezért vitathatatlanul hiteles szó: egy cselekvő, a sarat és a süllyedés gyötrelmét vállaló szolgáló hangja. Ezzel a hitelességgel látnokian megváltói magaslatra is emeli a szórványszolgák küldetését. Évtizedekre felrázott, megdöbbentett, el is keserített, de korát és egyházát nem taszította letargiába, hanem munkára is lelkesítette, hisz belekiáltotta a világba cselekvés hitét: Életet akarok a romok felett!

E kis füzetecske megjelenése fájdalmas könyvsiker. Néhány hónap múlva füzete egyik jelenetét feldolgozva a másik volt mezőségi lelkész-sorstárs, Nyíró József ír megrázó novellát a Keleti Újságban Papbeiktatás címmel, ahol gyülekezet nélkül maradt lelkész a csontoknak tartja meg prédikációját. A novella körül a lapban hatalmas vita kerekedik. A nagyobb hatás és figyelemfelhívás érdekében is Nyíró

novelláját beépíti a Néma küzdelem című regényébe is. Megmozdul a közvélemény lelkiismerete. Mi történik itt, és tényleg ilyen nagy a baj? És a vitában szüntelenül a Földes életpályája és a hozzájuk csatlakozó többi tragikus vallomás a bizonyíték: nagy baj van, és azonnal tenni kell valamit. Hogy mi a feladat, azt maga Földes Károly fogalmazta meg: „*legyen a szórványgondozás mindannyiunk terhe*”.

Füzetét azon melegében fordítják le több nyelvre, és valami bűvölt romantikával fordul feléje a Nyugat is. És mert a füzet és a körülötte kialakuló gyűjtési láz jövedelmet is hoz, és ez kis alapot jelent a templomépítő munka folytatásához. Földes Károly járja az országot, a gyülekezetekben, a teológián, a református gyülekezeti fiatalok és a főiskolások körében, az IKÉ-ben és a FIKÉ-ben előadásokat tart, viszi szét a Mezőség helyzetének dokumentumait, szavait. Közben épülnek a templomok, épül a lélek is.

Később Földes Károly már nincs egyedül a Mezőségen: ifjú teológusokat is munkára lelkesít példája. Az ő teológián és ifjúsági találkozókra tartott előadásainak hatására indul el az Erdélyi Fiatalok főiskolás ifjúsági lap falumunkájának egyik oldalhajtásaként a szórványmisszió, amikor teológusok, egyetemisták és falukutatók indulnak a Mezőségre szórványmagyarokat menteni. Ki a Mezőségre! – hangzott a szolgálatra buzdító jelszó. Elkezdődik a szórványgyülekezeti munka, az egy-két lelkes kis települések megkeresése, a rendszeres istentiszteletek szervezése, az évközi és nyári gyermekfoglalkoztatás, énektanítás, az anyanyelvi kultúra eljuttatása, elsősorban Kolozsvár környékén. A pusztulás döbbenet-élményén és a személyes kapcsolat nevelő erején át a fiatalokat a szolgálat értelmére, az áldozatvállalásra nevelte, és életre szólóan indította őket misszióba. Ki kell mondanunk azt, hogy tulajdonképpen a Földes Károly érdeme, hogy a Mezőség jelkép lett, de az elfogyó anyanyelven és pusztuláson túl a cselekvő összefogásra indító erő jelképe. Itt és általa születik meg „majd pusztuló Mezőség” ma is élő mitikus, nemzethalálos jelképvilága, egy sajátos beszédmód, mely egyszerre válság és cselekvés.

Tizenhárom évet tölt Földes Károly Mezőújlakon. 1940 őszén, a Bécsi-döntés után Mezőújlak román határfalu lesz, élete és munkája túlságosan figyelmébe kerül a román határőröknek, akikkel folyamatos nézeteltérésbe kerül. Nemsokára mennie kell. Nem jószántából hagyja ott féltve őrzött kicsinyeit: fegyveresen úzik ki a faluból. Mintegy menedékkért, Észak-Erdélybe távozik. Előbb Kolozsváron lesz tanár, majd az EMKE miniszteri megbízottja, és ilyen minőségében járja Észak-Erdély falvait. Nagy tervei vannak az elnéptelenedett falvak benépesítésére, nagycsaládosok telepítésére. Ekkor kezdődik el a Kis-Szamos menti Néma szórványának betelepítése nagycsaládos parajdiakkal, és a Nagy-Szamos menti telepítés is Kackón, székiekkel. 1943-tól Szatmáron népnevelési titkár, és ilyen minőségében szervezi falvainak kulturális életét. De a négy év kevés idő számára is a nagy horderejű szórványépítési programok megvalósulásához. Meghurcoltatás, börtön, Bukarest és a félelmetes nevű Jilava következik, majd szatmári otthona száműzetésében csendes öregkor.

77 éves korában, 1968. január 9-én hunyt el a szerény, kis növésű törékeny ember. Sírja ott van a szatmárnémeti temetőben. Fél évszázadig nem volt szabad írni, beszélni róla, emlékezni is csak szűk ba-

ráti és munkatársi körben. A Földes Károly által szervezett nyári teológus missziók, a gyülekezetgondozás, a templomépítő közmunka, közösségépítés, családlátogatás egy másfajta szolgálati iskola, egy „mezőségi teológia” népakadémiai arculatát körvonalazhatja. Nyomában őt ismerve vagy ismeretlenül is a szórványmisszió legenda-világát olyan nagy nevek őrizték és őrzik Mezőségen innen és túl, mint Szegedi László magyarigeni, Herman János nagysármási, Bányai Ferenc kériói, Nagy Ödön havadi, Dávid Ödön plojesti lelkészek. Velük együtt vannak a két világháború közötti népes Mezőség-járó lelkészi és főiskolás társadalomnak olyan jeles tagjai, mint Tonk Emil, ifj. Nagy Géza, Dobri János, Tókes István, Hegyi István, Sántha Pál, Bántó Bálint, Puskás Bajkó István, Jenei Sándor, Horváth Béla, Kis Ferenc nyári Mezőség- és Regát-gondozó teológusok, egyetemisták első nemzedéke. Mellettük pedig, mint oktató, szervező atyák, ott állottak a missziói munka irányítói: Imre Lajos, Nagy András teológiai tanárok és a háttérben anyagilag is támogató, segítő Bíró Mózes hídelvei lelkész. E szolgálatnak közvetlen termékei a kolozsvári Református Theologiai Fakultás szórványfüzetei, és a maga korában és sokáig páratlan Adatok a téli néphagyományok ismeretéhez című népszokás-gyűjtemény, melyet nem véletlenül szedt össze két református teológus, Nagy Ödön és Makkai Endre.

Az is köztudott, hogy Szabó Dezső és Németh László szellemisége mellett Földes Károly munkássága és füzete közvetlenül vagy közvetetten is jelentős hatást gyakorolt az erdélyi tényirodalom oldalára, a Mezőség-irodalom, az erdélyi magyar népi felszámolódást, a pusztulást rögzítő jajszó-irodalom, vagy talán pontosabban fogalmazva: nemzeti lelkiismeret-irodalom megszületésére. Nyíró József fentebb említett novellája közvetlenül indított el egy párás vitát és erősített fel egy irodalmi irányzatot. A *Néma küzdelemben* az erdélyi magyar térvessztésről több más szerző mellett hosszasan idézi Földes Károlyt is. Ezzel nagyjából egy- és a következő időben többen írják meg pusztulásélményeiket, a Dél-Erdélyt, Mezőséget és a moldvai magyarságot rögzítő regények, útirajzok lapjain. Majd fél évszázaddal korábban Rákosi Viktor kezdi a sort az Elnémult harangokkal (1903), majd a két világháború között Makkai Sándor 1936-ban a Holttengerrel, és szinte ezzel egy időben a másik arcát is megrajzolja a székyek Regát járásának és szétszórásának Bözödi György a Székely bánjában (1938). Ignác Rózsa a keleti magyarok között járva úti beszámolót ír, majd regényt, a *Anyanyelve magyart és Született Moldovában*. Vámszer Géza ekkor már járja és felfedezi a dél-erdélyi, Szeben megyei szórványt, Oltszakadátot (Szakadát, 1940). Az észak-erdélyi négy magyar év és gróf Bethlen Béla főispán és kormánybiztos támogatása teremti meg Szabó T. Attila Szolnok-Doboka magyarsága (1944) című nagyszabású monográfiáját, melynek példányait pincébe zárja és elsodorja a háború. A sor a második világháború után a szórványirodalmat már csak Wass Albert folytathatja, és az emigrációban ezt követő időszak felrázó regényirodalmának néhány jelentős alkotója. A szál egészen a kortárs Sütő Andrásig és Bágyoni Szabó Istvánig vezet. A nemrég elhunyt Sütő András életművének utolsó szakaszában egész alkotói korszakot fog át a veszélyeztetett mezőségi szülőföld féltése.

A széppróza mellett nem felejtethjük a még hatóságosabb megjelenítésű jajkölteszetet, a templomi és művelődési közösségteremtő hitbuzgalmi irodalmat Dsida Jenő, Reményik Sándor, Jékely Zoltán vagy a kortárs Kányádi Sándor és egészen frissen megjelent Lászlóffy Aladár szórványversén keresztül. A szál pedig egészen a máig, az emlékező és emlékiró erdélyi magyar nemesi társadalomig, a szentbenedeki Kornis Gabriella önéletírásáig és a szenvedést társadalmilag és nyelvileg egyaránt átélő aktív „Mezőség-sérült”, a nemrég elhunyt, mezőlekeneci Kabós Éva és az ajtoni Sándor Judit verseiig és visszaemlékezéseiiig vezet.

De a lesújtó helyzetképek mellett szinte mindig megjelenik az apostoli lelkű népszolgáló arca, hangja, életteremtő példája is. Valamiképpen mindenik pusztulás-irodalom lapjai mögött ott bujkál Földes Károly küzdelme, az azonos problémakör tettekre sarkalló reménye is: *az életet teremtés a romok felett!*

*

Földes Károly részletes életrajza 115 év után is megíratlan, pályája, életműve még most is feldolgozatlan, életének hagyatékanyaga begyűjtetlen, és jobbára a szétszóródott családja tulajdonában van. A sok hányódás, költözés nyomán a szorosabban családi vonatkozásúakon túl alig maradt meg dokumentum. Földes Károly nyomán lelkész utód nem maradt, csak a vő, Ilona lányának férje volt lelkész, a régebben elhunyt, a szabadabb emlékező időket meg nem ért Kabai István. A tárgyi és szellemi hagyaték ilyen családi környezetben másképpen él és érik tovább. Földes gyermekei, Ilona és Károly, túl a hetvenen, nyolcvanan, a közel és távolra szakadt népes unokasereg közösségében őrzik édesapjuk, nagyapjuk emlékét.

Az újlaki, mítosszá váló időszak mellett Földes Károly EMKE-munkásságának korszaka a dokumentumanyag Bukarestbe történt elszállítása miatt mindmáig hozzáférhetetlen. Újlaki „szórványiskolájáról” is kevesen írtak teológus diákjai és a kortársak. Az idők nem voltak alkalmasok a tiszteletteljes emlékezésekre. A tőle oly sokat nyert utódok hálája valahogyan elmaradt, az emlékezés hangja elhalkult, a családi dokumentumok is feldolgozatlanok, és a róla írott emlékek is gyéren maradtak fenn. Legutóbb Nagy Ödön, a néhány éve elhunyt nyugalmazott havadi lelkész is teológuskori FIKÉ szórványtitkár és szórványgondozó naplóját idézve, emlékezett nagy szeretettel Földes Károlyra egy néhány éve megjelent lelképásztori valomáskötet egyik írásában:

„1934 – ebben az évben jelent meg Földes Károly mezőújlaki lévita lelkész élménybeszámolója, amelyben meg-rázó képet ad a gondjaira bízott szórványok hitbeli és anyanyelvi helyzetéről. Írásának alap gondolata az, hogy Maros és Szamosok közötti terület, amelyet Mezőség néven ismerünk, az erdélyi a magyarság temetője. (...)

1934. október 25. Ma tartotta az IKE-ben Földes Károly a mezőségi szórványok gondozásáról szóló előadását, amely bennünk, teológusokban megerősítette azt az elhatározást, hogy a nagyvakációban a Mezőségre menjünk. Földes előadása után megbeszélés következett, amelynek során megalakult a Szórványpártolók Szövetsége. (...) Földes Károly emberi nagyságát az is bizonyítja, hogy ebbe a faluba költözött népiünket szolgáló az újlaki fantomparókiához beosztott kilenc szórványba... Eredetileg polgári iskolai tanár volt, művelt, gyakorlatias, sokoldalú em-

ber, akivel élvezet volt órákig elbeszélgetni. Nehéz szolgáltatásában nagy segítségére volt szerény, szorgalmas felesége, no, meg Iova és szekere az, amellyel szórványait látogatta. (...)

Ó, ha már gyakorló lelkész lehetnék, hogy szolgálni tudjak magyar református népiünk megmaradása érdekében. Lelkiismeretes munkatársakkal meg lehetne menteni a szórványokban kallódó testvéreinket. Ez volna az erdélyi magyarság reneszánsza.

(Nagy Ödön, Hermán János, Nyitrai Mózes: Palástban. Mentor Kiadó 2001. Válogatás a 75–84. közötti lapokról.)

Földes Károly példáját évtizedekig nem csak az újlaki megmaradt néhány lélek és a megöregedett pályatársak őrizték, hanem tette kész fiatalok is, akik az ő nevével és emlékével járták a Mezőséget. Hatása olyan nagy volt, hogy a kolozsvári teológiai hallgatók az 1930-as évektől tulajdonképpen soha nem hagyták abba a szórványgondozást. A legnehezebb időkben, sokszor a kommunista hatalommal, zaklatással és ellenőrzésekkel szembefordulva is mindig jelen voltak a város környéki kis gyülekezetekben. Legtöbbször maguktól, közvetlen lelkészi kérésre, teológiai tanári irányítás nélkül, vagy azzal dacolva szolgáltak. Egyszerre vállalva fel az iskola és élet, a tanulás és a gyakorlat egységét. Földes Károly öröksége a késői utódainak munkájában is a szolgáló, tanuló vidékjárás, egy sajátos teológus terepoktatási gyakorlatként élt tovább a 89-es változásokig. Herman János nagysármási szolgálata örökös zarándokhelye volt a szolgálatba induló fiataloknak. Juhász István teológiai tanár gyülekezeti kirándulásai, teológusköre és nyári ifjúsági építő- és tanulmányi táborai átfogták a dél-erdélyi területeket, Szegedi László magyarigeni lelkész működési területét, Gyulafehérvár környékét és a Mócvidéket is, és ezek jelentős példateremtő nevelőerőként jelentek meg a lelkészképzésben.

*

Földes Károlyra születésének századik évfordulóján, 1991. november 14-én emlékeztünk először szabadon, Kolozsváron a család a szórványgondozó lelkészek közösségében. A lelkészek tudományos, szakmai tanácskozása önmagában is nagy tett volt, hisz először volt alkalmunk együtt lenni. Azonos gondokkal, azonos élethelyzetből, kiutat is együtt kerestünk. A református egyház vezetőségének is először volt alkalma szembesülni hivatalosan is azzal, hogy a széleken nagy baj van. Sajnos sem akkor, de még később – az egyházak és az egyetemes magyarság vezetői – sem tanultak belőle. Az 1991-es alkalomra Székely Géza kolozsvári grafikus egy arc-kép-kompozíciót is készített, Essig Józseffel egy mezőségi riportfilmet is összeállítottunk Földes Károly mezőségi útjait mai szemmel bejárva, az ő Szórványmisszió című vallomásfüzete alapján. Ezzel és most éppen tizenöt éve indult a román televízió magyar szerkesztőségében a Juhaimnak maradványát összegyűjtöm című szórvány-riport sorozat is.

Hogy akkor még méltóbbá tegyük az alkalmat, az egész ünneplő és emlékező gyülekezettel Mezőújlakra is ellátogattunk, és ott hálaadó istentiszteletet tartottunk. Együtt volt ott a család, gyermekeik: a lelkészözvegy Kabai Istváné Földes Ilona és testvére, Földes Károly, az unokák, az idős és fiatal szórványgondozó lelkészek, és a kis gyülekezet. Ifjú Szegedi

László kőhalmi lelkész javaslatára ott határoztuk el, hogy országos szórványgondozó alapítványt hozunk létre, és ápolni, őrizni fogjuk Földes Károly emlékét is. Azóta tizenöt év telt el, többen is örökre elmentek az idősök, a szórványgondozás nagyjai közül. Id. Szegedi László magyarigeni, Herman János nagysármási, Bányai Ferenc kőrői, Nagy Ödön havadi, Dávid Ödön plojesti lelkészek, később Sárkány Ferenc besztercei tanító, Kövesdi Kiss Ferenc tanár, mezőségi mindenek. Bizony erősen megfogyatkozott az emlékezők tábora is. Csak a legendák maradtak és élnek még, az elfogyó gyülekezet és a fogyatkozó kortársak emlékezetében. Amíg élnek még az emlékezők.

*

Születésének századik évfordulójára 2001-ben is a tisztelet, a mély főhajtás és a cselekvő figyelem jegyében készültünk. Az indulás helye, Méra, a szolgálat állomásai, Mezőújlak, Kolozsvár, Szatmár és a végső nyughely, a szatmárnémeti temető, a nevét viselő szórványdíj, és nevével kitüntetett szórvány-szolgák sora is velünk együtt emlékezett. Külön kegyelmi ajándéka volt annak az ünnepnek, hogy a mérai szülőfalu lelkésze, Mezei Csaba, Mezőköbölkútról beszolgálva évekig volt Mezőújlak lelkipásztora és így Földes Károly utóda. Földes Károly nevét 1993-tól egy szórványdíj is viseli, melyet Jenei Tamás lelkész és a Diaszpóra Alapítvány azért alapított, az erdélyi református egyházkerület elnöksége évente azért ítél oda, hogy épp ott és azoknak nyújtsunk figyelmet, szeretet és csekélyke anyagi támogatást, ahol és akik a nehézségeket felvállalva, fáradságot nem ismerve, nélkülözve, szinte életáldozattal szolgálnak az erdélyi szórványokban. A mezőségi misszionáriusról elnevezett Földes Károly-díjat évente egy nem lelkészi jellegű egyházi munkásnak, gondnok, presbiternek adjuk. A regáti magyarság ügyét felvállaló Czelder Márton-díjat pedig egy szórványlelkésznek nyújtjuk át minden évben a november 14-hez legközelebb eső napok valamelyikén.

2001-ben ennek a díjátadásnak ideje a születésnap, helye pedig épp az emlékező szülőfalu, a kalotaszegi Méra volt. Ugy a legméltóbb, hogy ezzel a díjjal a névtelenekre, „a legkisebbekre” figyeljünk oda. Úgy illendő, hogy azokra tekintünk, akik évtizedeken át ismeretlenül, névtelenül bújtak meg a sokszor hála és köszönet nélküli szolgálatukban, és nélkülözniök kellett, és most éppen ők részesedjenek figyelemben és szeretetteljes ünneplésben. És azt sem szabad elfelejteni, hogy ez a két díj – a svájci, Bern-környéki gyülekezetek adományából a maga 800-800 svájci frankjával – tizenöt év után is a romániai magyarság legnagyobb anyagi juttatással járó kitüntetése.

*

A Földes Károly életművének van néhány nagyon jelentős mai tanulsága is. A helytállás örök példája mellett mindenek előtt rá kell jönnünk arra, hogy a hosszú ideig végzett szórványmunka nagy lelki terhet rak a munkás lelkére. Ez a fajta munka nem lehet életmű, hanem a szolgálat egy ideig tartó állapota, de akkor és azóta is inkább magánügy. Földes Károly szűk környezetében és a teológusoknak is többször elmondta – és ez azóta is alapelv –, hogy nem egy életet kell a szórványokra rááldozni, hanem egy működő intézményes rendezést kell teremteni.

A szolgák ne maradjanak tíz évnél többet e nehéz helyeken, mert a nagy kihívások terhe alatt óhatatlanul leépülnek. Ma így mondanánk: tenni és menni.

A hozzá hasonló szolgák sorsa és küzdelme szinte mind átmeneti, magányos, meg nem értett, olykor tragikus volt már előtte és utána is, vagy önmegnyugtató, magánkiutat kereső, önfeladós. A múlt század végén – a kicsinyes bosszú miatt – már Koós Ferenc is elmenekült Bukarestből, Czelder Márton is, elhagyva „Moldva-Oláhországot”, a Nagybánya melletti Sikárlón belehalt önpusztításába. A huszadik századnak közepén – külső vagy belső okokból kifolyólag – Bukarestből Nagy Sándornak és a Mezőségről Földesnek is mennie kellett. És ez a közegyház és a magyar érdekviselet számára is egy kicsit mindig azt jelentette: magától oldani meg a kérdéseket, és úgy tenni, mintha az nem lenne. A szolgálat itt szinte mindig magánügy volt, a szolgák sorsa tragikus vagy önfeladós. A baj nem az elmenés volt, hanem inkább az, hogy nem az elhívás, lelki és szakmai nevelés, a megteremtett életfeltételek, a küldetés irányítja a szolgákat misszióba, hanem a véletlenszerűség. Földes Károly és még nagyon kevesen voltak ez alól kivételek.

Földes Károly optimistán bizakodó volt és lelkesen, messianisztikusan naiv is, ami már korának nyári missziós diákjairól, sőt a későbbi ifjú szórványgondozókról is még elmondható. Hitt a helyi cselekvés, a központi tervezés és segítség mindent megváltoztató erejében. (Nagy Ödön idézett emlékiratában is többször utal akkori romantizmusára és naivitására. De élete vége fele már, a személyes beszélgetések rendjén pedig egyenesen az értelmetlenség eredménytelennek minősítette a munka megtartás-hitét.) Földes Károly optimista volt, mert hitt a cselekvés erejében és hatalmában és abban, hogy munkával, hűséges és támogatott szolgákkal meg lehet fordítani a helyi közösségekben zajló folyamatokat. De mondjuk ki azt is, hogy lényegében nem ismerte és nem fogadta el a természetes asszimilációt. *„Megdöbbenve olvastam elődeim vergődéseit. Megláttam belőle, hogy miért olvadt el itt a magyarság. Hiányzott a hit. Foglalkozásnak és nem lelki szükségnek érezték a legszentebb munkát, az igehirdetést. El kell pusztulni annak a nyájnak, amelyiknek pásztorai rosszul fizetett béreseknek érezték magukat. Elpusztul az a gyülekezet, amelyik béresnek tartja papját.”* Szentül hitte tehát, hogy hűséges munkával, szolgálattal, jó tervekkel és támogatással a folyamat megállítható, sőt vissza is fordítható. Ennek a hitnek nagy mai tanulásága az is, hogy csak a lélektől lélekig ható, naponta elvégzett missziói munka adhatja meg a szórványgondozás hitelét. Minden más csak beszéd arról, de nem a munka maga.

*

Különös kortörténeti adalék az is, hogy Földes Károly mezőségi munkásságával párhuzamosan küzd híveiért a Regátban Nagy Sándor bukaresti lelkész, és épp ezalatt írja ő is A regáti kérdés címmel elemző, gondos és átfogó, példátlanul szakszerű dolgozatait a bukaresti Egyházi Újságban. Nem sokkal utána jelenik meg Dávid György és Nagy Zoltán kis füzeté is a Kárpátokon túli magyarok múltjáról és jelenéről. Oda is főként a mezőségi misszió nyomán jut odafigyelés, teológus lelkesedés. Úgy látszik, hogy ennek a kornak elsősorban nem a gondos szak-elemző értékelésre volt szüksége, hanem hihető,

tömbökhöz közeli, sárosan és nyomorban asszimiláló döbbenetes sokkterápiára. Úgy látszik, hogy kellett a Nyírő-féle irodalmi jajreklám is, hogy ébredő cselekvésre ösztönözzön. De az őket megillető kiemelt bánásmód, tervezés, a lelkes, romantikus figyelem azonban valamiért elmaradt.

Földes Károly nagy kihívása volt korának és minden lelkészt, tanítót, népművelőt képző kornak. Már a kortársak is elismerték, hogy Erdélyben, de az egész magyar nyelvterületen az ő életével, munkásságával és füzetével indult el a szórványgondozás és a közösen cselekvő felelősségvállalás felismerésének új, nagy, mozgalommá terebélyesedő hulláma. Ennek nyomán született meg Nagy Ödön szórványhelyzetet értékelő Hitel-beli cikke, a kérdést felveszi programjába az Országos Magyar Párt is, a kérdéssről vándorgyűléseket szerveznek, konferenciáznak. Nagy Ödön már teológusként a FIKÉ szórványtitkára, 1939-ben pedig segédlelkészként ennek a munkának és tapasztalatnak nyomán írja meg a maig is érvényes A mezőségi magyar szórványkérdés megoldásának vázlatára című stratégiai dolgozatát. Ennek a hullámnak terméke a Szórványaink című Kiáltó Szó sorozat és kötet, A szórványgondozás elméleti és gyakorlati kérdései című szeminárium anyag, és még sok minden.

De a legnagyobb tett az volt, hogy a Bécsi-döntéssel Dél-Erdélyben maradt területeken Nagy Ödön kisármási, majd mezőméhesi, Jenei Sándor pusztakamarási lelkészek kezdeményezésére is a Mezőségen szolgáló lelkészek saját jövedelmükből tanulmányi alapot hoztak létre a Mezőség tehetséges gyermekeinek taníttatására. Ennek egyik legkiemelkedőbb eredménye volt egy pusztakamarási paraszty gyermek, Sütő András nagyenyedi taníttatása is, akiben a jövőt épp Jenei Sándor fedezte fel.

Földes Károly példa és hivatást teremtő erő lett, hiszen lelkipásztorok születtek a mezőségi sármisszió nyomában. Példakép volt és szolgálati minta a teológus ifjúságnak több mint háromnegyed évszázadon át. Nagyon nagy dolog ez a mai, szolgálati példaképszegényedett világunkban. A szolgálatra indító minta volt ő, és ereje nemzedékeket vezetett a lelkeszi szolgálatra, az ő gyötrődő, építő éveiből születtek hosszabb-rövidebb ideig tartó mezőségi évekre.

*

Száztizenöt év után sem könnyű a visszautazás és hazatekintés Mezőújlakra. A hajdani gyülekezet, az ezredfordulóra már négy lélekre fogyott Mezőújlak – Földes Károly ottani tevékenységére vonatkozó – népi emlékezetét sem gyűjtötte be senki. Nem volt rá idő, erő, ember, pénz, elegendő figyelem. Pótolhatatlan mulasztás ez: örök adósság teherérzete és furdaló lelkiismeret maradt utána. Már itt is, az emlékezésekben is az utolsó percben vagyunk. Elfogytak az emlékek, mert elmentek az emlékezők is. Lassan már csak a jajkiáltó füzet és a gondok maradtak meg.

1990 után, a szabad cselekvés végre megnyíló nagy lehetőségei közepette születtek nagy eredmények is, de el-elmaradoztak a nagy esélyek is, kihasználatlanul. Vannak reménykeltő jelek: az ott maradtok, a maradékok maradékai hűséges lelkészekre vannak bízva, akik gondosan és rendszeresen viszik nekik a reménység Igéjét. Földes Károly lovaszekeres misszióját lényegesen jobb, de még mindig nem elég jó feltételek között három-négy lelkész próbálja folytatni és pótolni. Az irányt adó lelkipásztori

példa pedig ezen a vidéken a hűségéből és munkából ma is ott fénylő köbölküti és újlaki utódé, Zöld Györggyé. Ma a Mezőköbölkútról beszolgaló Kovács Jankó István presbitereivel soha nem hiányzik a szórványjelképek történelmi helyéről, Mezőújlakról. Septéert pedig Mezőörményes szórványaként Benkő Mihály után Ledán István hűséges szolgálattal látja el. A Mezőség-patakának felső völgyében, Kissármáson, ahol Földes a templomépítést elkezdte, már nem lakik lelkész. A sokat emlegetett Kurmatura alatt, Nagycégen, ahol szintén templomot épített és Budatelkén már csak néhány lélek maradt. A lompérdiak Fűzkútra járnak az oda átgyalogló Tárkányi István újósi lelkész istentiszteleteire. Kiscégre, Viszolyára, Szentmihálytelkére és Mezőkecsedre pedig már nem kell a lelkésznek kijárni, mert nincs kihez.

Az ottani maradék életét bemutatva azonban, száztizenöt év után is elsősorban a gondokról és nem reményekről szól a szórványgondozók mai számvetése. Földes Károly akkori fájdalmai között a legtöbb máig tovább sokasodva megmaradt. Ez is mutatja, hogy az asszimiláció törvényei kegyetlenek, szinte feltartóztathatatlanok. Ami pedig elmúlt, az már elmúlt, mert megoldotta az idő. Aki ezt érzékelni szeretné, ha van lelki ereje hozzá, járja be ma Földes hajdani apostol szolgálatának helyszíneit: az akkori 30-40 helyett ma néhány lelket talál ott, és az egész Komlód-patak völgyében omló templomokat, széthordott sírkövű temetőket, magyarul nem tudó gyermekeket. Kisnyulason és Mezőszentmártonban elárvult haranglábat talál, a nagynyulási kastély is romos, a Szekeres István tanyáját eladták és széthordták, csak az udvaron árvalkódó kút maradt meg a környék népének itatóhelyeként. Septéren megtalálja a „színmagyar” Váradi Mihály református gondnok és harangozó családját, ahol a szülők nyolc gyermeküket nem tanították meg magyarul, mert nem tudtak szembe úszni a nagy nyelvi sodrással, és nem is látták ennek értelmét.

Elfoszló magyarság-émlék van mindenütt: egy nagy csobbanás utáni teljes és lassú elcsendesedés. De itt a lelkészeken kívül nem jár senki, hogy ne legyen gondja, hogy „könyebb legyen az álma”. Elvégeztetett.

*

A felszámoló, elnéptelenedő időkben Földes Károly kiáltó és figyelmeztető szava száztizenöt év után is biztatóan, reménykeltően, szolgálatra parancsolóan örök maradt.

Az ő érdeme az is, hogy a Mezőség jelkép lett, de a szó a halálra ítélt, szétszórt népcsoportunk elfogyó anyanyelvén, a nyomoron és sáron, a testi és szellemi süllyedésen is túlmutat. Több mint fél évszázada fel-fellángoló, szalmalángoló, cselekvő összefogásra indító erő is. A késői utódnak és a fiatalságnak száz-tizenöt év után is meg kell hallania Földes Károly jai-szavát a pusztuló szórványokból.

Földes Károly óta a Mezőségen is körvonala-zódott néhány mai cselekvési irány, feladat. A legelső és legfontosabb felhívás épp az ő példája nyomán: tanítót és lelkészt a szórványba. Épp én magam készítettem el néhány éve a **Lámpás programot** arról, hogy miként lehetne mintegy 300 tanítót kitelepíteni Erdély és a Regát veszélyeztetett területeire oktató, közösségszervező misszióra. A terv megvalósulása még várat magára. A mezőiségi szórványvidékek

körlelkézségekké való szervezése már lényegében megtörtént. Az itt szolgáló maradék közösségeket összekapcsoltuk, gépkocsival láttuk el, és igyekszünk élet- és munkafeltételeiket is megteremteni. Ehhez nem csak belső fizetés kiegészítést kapnak, de a magyar állam jelképes támogatását is. Rendszeres ma is az egyetemista fiatalok mezőiségi falujárása, a lélektől lélekig misszió. Itt ők nem csak istentisztelet tartanak, de a gyermekekkel, öregekkel is foglalkoznak, orvosnő hallgatja meg a betegek panaszait. Építő, felújító taborokat szervezünk egy-egy romos templom, felújításra váró parókia árnyékában. Rendszeresen igyekszünk segítyben is részesíteni a rászorulókat. A legjelentősebb a karácsonyi csomagakció, amikor is nagy gyülekezetek gyermekcsomagot készítenek a kicsinyeknek.

Egy átgondolt oktatási terv szerint iskolaközpontok, szórványbentlakások születtek, iskolabuszok járnak országszerte, hogy önhibáján kívül senkinek ne kelljen az anyanyelvi oktatást mellőznie. Sikeresen folyik a Mezőség úthálózatának felújítása is, de várni kell a gazdasági fellendülésre. A nagy gondot a hiányzó, el-el elmaradó művelődési élet jelenti: művészegyütteseinknek, falusi színjátszóink ezt a vidéket messzire elkerülik, nincs pénzük sem arra, hogy a kistelepülésekre kilátogathassanak. Fontos tennivaló a közösségi élet megteremtése és fenntartása, a gyermekekkel, fiatalokkal való foglalkozás. Tenni kell valamit az itt élő nép megélhetési feltételek javítására, a fiatalok itthon maradásának megteremtésére is. Fel kellene erősíteni a népi mesterségeket, a régi foglalkozási hagyományokat, a szövést, fonást, gyékény és nádmegmunkálást, de be kellene indítani a faluturizmust, sőt nyugodtan mondhatnánk Mezőség-turizmust is. Egyetlen kis völgy, a Fűzes-mente három jeles személyt indított útjára, alig tíz km-es távolságra egymástól: Vasasszentgothárdon volt Wass Albert birtoka, Katonában született Barcsay Jenő szentendrei festő, és Pusztakamárán született a nemrég elhunyt Sütő András, ugyanitt van Kemény Zsigmond író sírja is. Ez már megérne egy turisztikai célpontot vagy kitérőt a felújított mezőiségi, kolozsvár-szászrégeni aszfaltúton, néhány kirándulással, emlékező főhajtással, tóvidéki ínycséggel, halászzal összekötve. E vidékek kistelepüléseinek is igyekszünk testvérkapcsolatot keresni. Nem csak nyugati támogatót és magyarországit, de testvért idehaza is a nagyobb közösségekből. Megérett az idő arra is, hogy pl. a Wass Albert települései belső testvéri szövetségre lépjenek.

*

Mai munkánkhoz, szolgálatunkhoz halljuk meg Földes Károly programteremtő üzenetét úgy, hogy vállaljuk a figyelmeztetését is: *Egymás terhére hordozzátok!* De halljuk meg Nyíró József szórványvitát záró figyelmeztetését is: *a történelem nem tréfál, hanem ítél!*

Kolozsvár–Mezőújlak – 2006. november.

Szórványmisszió Jajszó a pusztuló szórványokból

Pusztulunk. Panaszkodunk a világ nyomorúságáról, az élethelehetőségek megromlásáról. Sok a nyomorúság, sok a szenvedés, de a jó Isten ad drága alkalmakat, hogy enyhítsük fájdalunkat. Ad munkatársakat, hogy könnyebb legyen terhiünk. Ad megtartó erőt egyházunkban, Isten igéjében, ad örök reménységet, hogy el ne vesszünk.

Vannak testvéreink, akiknek megvannak e világ szerinti nyomorúságaik, de nincsen vigasztalójuk. Úgy élnek a nyomorúság tengerében, hogy minden pillanatban keresztülcsap felettük a hideg, ellenséges hullámhegy. Elszórvva laknak idegen vallású, idegen nyelvű, idegen gondolkodású, sokszor ellenséges érzületű népek között. Nincs vigasztalójuk, nincs bátorítójuk, nincs tanácsadójuk. Nincs templomuk, temetőjük. Nincs aki anyanyelvükön hirdetné nekik Isten üzenetét, Isten akaratát, Isten vigasztalását. Nincs lelkipásztorok.

Testvérem! Te, aki mindennap elmehetsz a templomba; Te, aki hallhatod anyanyelveden Isten igéjét – dobbanjon meg szíved és lelkiismereted azokért, akik szórványokon laknak, a mi árva, elhagyott, örvényben vergődő testvéreinkért.

*

Mit tettek eddig a szórványokért? Felosztották őket az anyaegyházközségek között. Ez a felosztás a legtöbb helyen nem vette figyelembe a földrajzi helyzetet, csak arra ügyelt, hogy a szórványok lélekszámával a kicsiny egyházközségek megkívánt lélekszámát kikerekítsék. Így állott elő a mai lehetetlen állapot. Ha szórványaimat látogatom, erős egyházközségek mellett halad el utam, vagy rajtuk keresztül jutok oda. Az én egyházközségem Mezőújlak, Kolozs megyében a Mezősége, a sármási járásban fekszik, szórványaim Septér, Lompérd, Szentmihálytelke, Budatelke, Kecsed, Viszolya, Nagycég, Kiscég. Ezek közül Nagycég szórványom Katonától 3 km, tőlem 14 km, Septér Örményestől 2 km, tőlem 5 km, Kiscég Sármástól 5 km, Kissármástól ½ km, tőlem 21 km.

Ez a beosztás is világosan mutatja, hogy a szórványgondozás lehetőségeire nem figyeltünk. A szórvány halálra ítélt töredék volt.

Hogyan keletkeztek a szórványok? Népiünk töredéke beköltözött idegen területre mint cseléd, gyári munkás, napszámos, vagy iparos. Az ilyen szórványokon nincs történelmi múlt. Nincs templom. Nincs temető. Nincs gyökere népiünknek. Vagy régi egyházaink néptelenedtek el háborús veszedelmek, gazdasági nyomorúság s a lelkigondozás hiánya miatt. Szórványaink nagyobb része történelmünk darabja, népiünk temetője. Összeomlott templomok, hajdani papi kertek, legelővé változott temetők figyelmeztetnek bennünket mulasztásainkra, vétkeinkre.

Vannak egyházközségek, amelyek szórványszámba mennek. Megvan a történelmi múltjuk, sokszázéves templomuk, omladozó paplakásuk, kifizethetetlen adóhátralékuk, nyomorgó lelkészük. De nincs gyülekezet. Az kipusztult, kihalt, elköltözött, beolvadt. Ilyen Mezőújlak, 11 család, 47 lélek. Még ma anyaegyházközség, de lehet, hogy rövidesen szórvánnyá lesz, és a hozzá beosztott 8 szórvánnyal együtt, a 92 család elvész idegen pásztorok idegen nyájában.

*

Bemutatom Mezőújlak történetét. Ez a története majdnem minden szórványunknak. Az események ugyanazok,

csak a szereplők változnak. Ha látjuk a beteget, talán segíthetünk rajta.

Az egyház ládájában őrzünk egy 300 éves fehér selyemre arannyal hímzett terítőt. Az 1693-ból való kehelytakarón Ábrahám és Nyirő K. nevek olvashatók. 1746-ból való gr. Teleki Mihály és Teleki Sámuel adománylevele, melyben a papi földet adományozza. 1766-ban Láposy Sámuel abroszt adományoz. Van egy aranyozott ezüst kehely, eredete ismeretlen. Egy aranyozott ezüst tányér 1718-ból, Szelecskai István ajándéka.

Az anyakönyvek 1785-ből vannak meg. Lelkészek voltak: 1795 előtt Márkosfalvi Mihály, 1795-től 1803-ig Szentgericzey Nagy Zsigmond, 1803-tól 1824-ig Tétsi Dániel, 1824-től 1826-ig Orbán György, 1828-tól 1866-ig Domahidi György, 1866-tól 1924-ig Lőrinczy Miklós.

Mezőújlak kipusztult családai: Fileki, Rákosi, Talamin, Márkosfalvi, Kászoni, Benkő, Halász, Németh Győrfi, Szász, Halmi, Szarvadi, Szatmári, Balogh, Boér, Bölkényi, Kerekes, Rigó, Horváth, Kovács, Szigethi, Lakatos családok.

Az utolsó száz év alatt Mezőújlakon és Septéren elrománosodott családjaink: Szentgericzey Nagy család. Nagy Zsigmond református lelkész nagyszámú utódai ezek. A helybéli román tanító, Naghiu Nicolai dédunokája a református lelkésznek. A Török család. Ma Turcu a neviük. Római katolikus lelkész volt Török Dániel az 1700-as évek végén. Hogy megnősülhessen, görög katolikus pap lett. Családjából sok román pap került ki. A Koncz családból való a septéri görög katolikus tanító. Septéri Lőrinczy Dénes táborszernagy leánya, Lőrinczy Róza kitért, 1930-ban görög katolikus lelkész temette el. Lőrinczy Róza leánya, Török Lujza még konfirmált, ma Turcu Lucretia a neve. Fogarasi Alexandru, Sebessy Árpád alispán unokája már görög katolikus vallású cseléd. Domahidi György lelkész unokái Deac Iuon és Deac Dániel ma napszámosok. Nemes Constantin édesapja még négylovas hintón járt, a Bónis család temetőjében van eltemetve, ő pedig ma görög katolikus vallású napszámos.

A római katolikus Bakó család a görög katolikus egyháznak nagy erdőt és templomkertet ajándékozott, a református egyháznak nem adott semmit.

Pataki, Józsa, Kis, Deák, Váradi, Romoncz, Balázs, Nagy, Konc, Török nevű görög katolikusok lakják Mezőújlakot és Septért. 1848-ban Domahidi György lelkész a híveivel együtt átkeresztelte a görög katolikus lelkész.

Két magyar temető van Mezőújlakon. A temetők beszélnek a múltról. Amit Basta rémuralma és 48 meghagyott, majdnem megsemmisítette a bűnös könnyelműség.

1866. december 10-én Lőrinczy Miklós lett Mezőújlak és Septér református papja. 55 évet töltött itt nyomorúságban, küzdelemben, békételenségben. Emlékirataiban írja:

„A paplak 23 évig csaknem fedél nélkül volt. Csak akkor nem esett a házba, amikor nem volt eső. A falak annyira besüllyedtek, hogy az ajtón mindig lekukkanva járhattam be. A ház földjét évenként mélyebbre ástam, hogy bár meghajolva, tudjak benne járni. Az ablakai a föld színétől két arasznyira süllyedtek. A kutya az ablakon járt be hozzám... Holtom után arra kérem utódomat, hogy gondolja meg, mikor ide jön, tud-e ásni, kapálni, kaszálni, mint egy paraszt, és ha igen, úgy próbáljon, mert sok nélkülözés mellett holtig kínlódhatik. De mégis, ha tud kocsis lenni, az jobb, mint az ilyen papság.”

Megdöbbenve olvastam elődeim vergődéseit. Meglátam belőle, hogy miért olvadt el itt a magyarság. Hiányzott a hit. Foglalkozásnak és nem lelki szükségnek érezték a legszentebb munkát, az igehirdetést. El kell pusztulni annak a nyájnak, amelyiknek pásztorai rosszul fizetett bé-

reszeknek érezték magukat. Elpusztul az a gyülekezet, amelyik béresnek tartja papját.

Híveim visszaemlékezéseiből, elbeszéléseiből előttem áll Lőrinczy Miklós. Évekig élt törvénytelen házasságban. Természetes, hogy a hívek egy része ma is így él. Egyházi számadásait rendszeren mások készítették. Amikor ő próbálkozott meg vele, ilyen számvevői megjegyzések olvashatók a számadásán: „Sz 43/913. Mezőújlak egyház jelen számadása éppen olyan silány mint volt mindenkor. De miután ezen a földön jobbat ki nem állít – hegyben hagyatják.”

1903. augusztus 26-án dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla egyházkerületi főjegyző és Nagy Károly generális direktor meglátogatták Mezőújlakot. A falu elején zöldágas diadalkapu várta őket. A vizsgálóbizottság alaposan leszidta a papot, a presbitereket és híveket, és bizonyára volt elég ok rá. A feldühödött presbiterek otthagyták a gyűlést, és lerontották a díszkaput. A vizsgálóbizottság ebéd nélkül távozott. Egy másik alkalommal esperesi vizsgálat volt. A jegyzőkönyv megírásához az esperes tollat követelt. Lőrinczy Miklós nyugodtan utasította az esperest, hogy keresse meg a tollat, hiszen ő tette el ezelőtt három évvel, a múlt vizitációkor. Odaszúrta valamelyik gerenda mellé.

A papi telek körül kerítés soha sem volt. A szemben levő kocsmából az üdülni vágyó részek az udvar gyepén heverésztek. A papi föld ekét ritkán látott. Elvadult, kékénybokros juhlegelő lett. A néphumor Sinai hegynek nevesi. Ilyen körülmények között nem csoda, ha Lőrinczy Mihály a húszadik működési évében így kiált fel: „Boldog vagyok! Megértem azt is, hogy már két pár csizmám van!” Megérte azt is, hogy temploma összeomlott. Megérte azt is, hogy egyházközségében 11 család maradt.

*

Ennek az összeomlott gyülekezetnek lettem a lelkésze. Kilenc szóróány gondozását bízták rám. Beköltözésekor nem fogadott senki. Az omladozó papilakás udvarát bürök és keserűlapi nőtte be. Egyetlen egy magyar sem jött ide, sem segíteni, sem csodálkozni. Kíváncsi románok jöttek, és segítettek a bútorok behordásánál. Az ajtók nyitva voltak. Nem volt zárja egynek sem. Feleségem sírni kezdett, amikor ezt az elhagyatottságot látta. Papja lettem egy olyan egyházközségnek, amelynek egyetlen hívét sem ismerem. Hát vajon lakik ebben a faluban magyar? Ha laknak, miért nem jönnek ide, amikor a papjuk beköltözik?! Ilyen beiktatása nem volt még soha papnak. IV. Béla a tatárjárás után nehezen szedte össze a megmaradt, elbujdosott, elvadult embereket. Hát nekem sikerülni fog-e összeszedni az elszórt csontokat?

Első utam a boltba vezetett. A zsidó itt is semleges nagy hatalom. Bemutatkoztam. Megkértem, hogy mondana nekem, hol laknak a magyarok, és hány magyar család van a faluban? Örövendett, hogy magyar szót hallott, és elsorolta híveimet. Hamar kész volt velük. A kurátor tanyán lakik. A volt öreg pap özvegyasszony lánya szintén tanyán lakik gyermekeivel. A faluban Szilágyi, Ajtai, Bölönyi, Pálfi, Szabó családok élnek. Még otthon a családban is többet beszélnek románul, mint magyarul.

Kimentem a kurátorhoz a tanyára. Schwob Adolf evangélikus gazda, a felesége katolikus. Meglepetve hallotta, hogy én vagyok a magyar pap. Őszintén megmondotta, hogy attól fél, hogy rövid ideig leszek papjuk. Megszököm én is, mint elődeim, akik az öreg tiszteletes úr után voltak. Elmondotta, hogy 40 év óta összedűlt a régi, 800 éves templom. Az utolsó istentiszteletet a papi lakás egyik szobájában tartották. Elődömmel sokat pereltek, ez volt az oka annak, hogy senki sem fogadott megérkezésekor.

Meghívtam a kurátort a vasárnap tartandó istentiszteletre, és felkerestem a többi híveimet. Mind megígérték, hogy vasárnap meglátogatnak. El is jöttek. Tele lett a lakásom velük. Megnyugtattam őket, hogy én nem fogok perlekedni velük. Póli néni, az öreg pap özvegy asszony lánya felvilágosításképpen figyelmeztetett:

– Tiszteletes Úr, mi mindnyájan rokonok vagyunk. Ha egyet megbánt közülünk, mindnyájunkat megbántott.

Megnyugtattam, hogy a pap nem azért van, hogy bántsa híveit, hanem azért, hogy szeretettel Istenhez vezesse őket.

A következő vasárnap hiába vártam a híveket. Nem jöttek. Harangozáskor az öreg Pálfi Istvánt láttam, amint igyekezett az új, díszes görög katolikus templom felé. Utána kiáltottam:

– Pálfi bácsi! Nem az a mi templomunk! – az öreg retelkedve sompolygott vissza, és bejött hozzám. Csüggedten szóltam:

– Már beharangoztak. Miért nem ide igyekezett? Maga református ember. Itt a helye!

Az öreg lesütött szemmel válaszolt:

– A többiek is oda mentek. Én is oda akartam menni a templomba. Mi csak templomban tudunk imádkozni. Nekünk nincs templomunk, 40 éve összedűlt. Ez a szoba, ahol a Tiszteletes Úr prédikál, nem templom. Nem lakik ebben az Isten.

– Pálfi bácsi! Az Isten a szívekben lakik. A kézzel csinált templom szent hely, de Isten nem a kövek Istene, hanem az emberi szívek Istene. Imádkozni lehet akárhol. Ha nekünk nincs templomunk, imádkozhatjuk Istent ebben az imádságra rendelt szobában is. Menjen, öreg, és a másik istentisztelet után gyűjtse össze a reformátusokat ide.

Gyűlést tartunk. Lassan gyülekeztek. Szemrehányást tettem nekik, és kértem őket, hogy máskor ide jöjjenek. Konokul védekeztek:

– Jönnénk mi, ha templomunk volna – de nincs templomunk.

Úgy éreztem, mintha ingovány szélén állnék. Hogy tartsam meg ezeket a veszendő lelkeket? Éreztem a tömjénfüst fojtó leheletét, a mélységeket áthidaló, gyertyafényben ragyogó sápadt szentek ölelését. És láttam az Istenkereső véreim vergődését a zászlódíszes, szentképes oltárok előtt. Hogy vezessem a szentképektől az Istenhez őket?

Profétái hittel kiáltottam feljök: lesz templomunk, ahol imádkozunk Istenhez.

Egy bátortalan, hitetlen hang felelt:

– Kevesen vagyunk ahhoz, hogy templomot építsünk.

– Elegen vagyunk! – kiáltottam. – A kő itt van a beomlott templomban. Az asztalosmunkát adom én. Hát maguk mit adnak?

Hitetlenkedve tekintettek rám. Gondolták, ígérhetnek akármit, úgysem lesz belőle semmi. De már a lélek megragadta őket, és hét család megajánlott 35 ezer lejt a templomépítésre! És ki is fizették ezt néhány év alatt!

A templomrom mellett a Domahídi György sírjánál állottam. Duroán faragott, írás nélküli fejfája volt Domahídi György 1828-tól 1866-ig volt Mezőújlak református papja. Ez alatt az idő alatt pusztult el itt az egyház. Domahídi György unokái görög katolikusok lettek. A pusztulás hűvös szele csapott az arcomba. Mi lesz az én unokámból? Lopva letöröltem a legördülő könnyecseppet helyét. Bele néztem a hanyatló napba, és imádságos szóval sóhajtottam: életet akarok a romok felett.

Felépült a mezőújlaki templom. Csak a jó Isten tudja, hány álmatlan éjszakámba került. Mennyit koldultam, mennyit dolgoztam. Most, utólagosan csodálkozom rajta, hogy hogy is mertem nekikezdeni. E kicsi templom árnyé-

kában húzódik meg pusztuló népünk. Innét kezdtem meg a szórványok gondozását.

Minden negyedik vasárnapot a szórványokban töltöttem. Amikor délelőtt az anyaegyházköztségben van szolgálatom, aznap délután Septér leányegyházköztségében tartok istentiszteletet. Szórványgondozó napokon 40-50 km utat teszek meg. Szórványaim között Nagycégen találtam a legtöbb reformátust: 70 lélek. Uradalmi béresek voltak, akik a földreformmal néhány hold földet kaptak – most nyomorgó gazdák.

A kurátor házában tartjuk az istentiszteleteket. Vallásos, ragaszkodó hívek, akik a szétszórtságban egymásra táltak. Minden negyedik vasárnap nagy ünnep nekik, örömmel várnak. Sajnos csak irtózatossággal tudom megközelíteni ezt a szórványt. Mezőújlaktól nyugatra emelkedik a Kurmatura nevű magas hágó. Ezen keresztül lehet Nagycégre jutni. Csúfabb, irtózatossabb utat nem ismerek. Szédítően meredek, szürkepalás omláson át vágják be ezt az utat. Meredek ívben csúszik lefele. Az út felett vízmosásos, kopasz agyagos pala, de nem tud állandóan megkapaszkodni, mert a legelső eső kimossa.

Még az ároalányhaj is irtózik ettől a kopárságtól, és tüntetően távol marad a többi dombon. Az út alatt tovább omlik a part. Mi sárt az eső felülről lemos, azt az útszélre lökik. A Kurmatura alatt kör alakú agyagdombok emelkednek. A kerek dombokon túl, több ezer holdas legelő kezdődik. Csomós, zombékos fűvek nőnek itt, mint a turkesztáni sztyeppeken. Valódi ázsiai hangulat. Csak a kirgiz pásztor helyett pakulár tilinkózik. Dombokba vajt gödör a lakása. Gyepféglából van az ágya kirakva. Az ágyneműje szalmaroncsalék. Csattogó fogú kutyái körbefognak, kipróbálják ügyességedet és bátorságodat. Amire kérkeztem a nagycegi tetőre, csepegett az izzadság rólam.

Hazafele jövet a Kurmatura alatt a kimerültségtől leroskadtam. Az éhség is gyötörni kezdett. A hamvasodni kezdő kökény nem csillapította éhségemet. Egyórai pihenés után még mindig szédülő fejjel vágtam neki a meredek útnak. Többszöri pihenő után érkeztem haza.

Oloastam egy amerikai magyar lelkészről, hogy repülőgépen járja be a nagy távolságra levő szórványait. Csofálattal írtak róla, ünnepelték. Nagyobb fáradtság Mezőújlak szórványait felkeresni.

*

Elpusztulnak szórványaink, mert azok gondozására nem áldozunk semmit. Rongyos, nyomorgó mezősegi lelkészeink nagy része azért nem látogathatja nagyszámú szórványát, mert gyalog nem tud 15-50 km utat megtenni, szekérre nincs pénze. A szórványokon lakók pedig úti-költséget nem akarnak és rendszeresen nem is tudnak fizetni.

A szórványgondozó lelkész rendszeren csak akkor tud eredményt elérni, ha mindenképpen külön, mint a szórványokban lakó más egyházhoz tartozó kollégája. A helybennlakó lelkész minden nap hatással van a szórványokban lakó híveinkre. Mi 4-5 hétben csak egyszer találkozunk velük. Ennek a rövid 2-3 órás találkozásnak annyi lelki erőt kell kisugározni, hogy legyen elég ellenállása annak a léleknek a helybéli kísértekekkel szemben.

Meg kell értetni a szórvány híveivel, hogy a vegyesházasság elpusztítja őket. Éreztetni kell velük, hogy Istennek legnagyobb ajándéka, hogy reformátusnak születtek. Sohasem szabad kérni tőlük. Ha kepehátralékért perbe fogják a szórvány híveit, azután hiába jön a lelkész, nem tudja többet összeszedni őket. Amit adnak szívoók szerint, az a lelkészé. A szórvány sohasem jövedelem, az mindég anyagi ráfizetés, még akkor is, ha az önként vállalt képét megfizetik, hiszen a szórványok között a legkritikább eset, hogy a fuvar-

díj megtérüljön a jövedelemből.

Nagy kísértés a templom. A zászlódíszes, oltáros templomok felszívják gyengébb híveinket. Ez ellen csak komoly konfirmációi előkészítéssel segíthetünk. Ez a legnehezebb feladat. A legtöbb szórványon sohasem volt református iskola. A legtöbben nem tudnak írni, olvasni. Hogy tanítsad a Kátét, amikor 4 hétben csak egyszer látod hívedet? Én úgy oldottam meg ezt a legnehezebb dolgot, hogy a konfirmálni akarók két heti tanulásra átköltöznek az anyaegyházköztségbe vendégnek, és itt nem napi egy órát, hanem amennyit kibírnak, foglalkozom velük.

Nem vádolni akarok, de mint szomorú tény emlitem meg, hogy pusztulásuk egyik fő oka a római katolikus egyház azon tanítása, hogy bűn református istentisztelet meghallgatni. A katolikusok járjanak a görög katolikus templomba, mert az a testvéregyház temploma. Kereszteljék őket, tessék őket a görög katolikus lelkészek. Így volt és így van ez ma is. A római katolikus lelkészek, ha ritkán körutat tesznek, a görög katolikus templomba gyűjtik össze híveiket.

Lovat vettem, hogy szórványaimat könnyebben látogathassam. Hol a ló visz engem a szekérrel, hol én vezetem a lovat a szekérrel. Így haladunk a Kurmaturán keresztül Cég felé. Mégis csak könnyebb az amerikai kollégámnak, az repülőgépen jár.

Szibériai köszvénnyel telített lábam nem bírja a nagy gyaloglást, ezért vettem a lovat. De mi lesz akkor, ha a ló eldöglik? Reménységem sincs arra, hogy másikat vehessek, hiszen a nyomorúság sokszor el akarja adatni ezt is. Elgondolni is megdöbbenő, hogy a szórványaimon lakó 92 család lelkigondozása egy gebe életéhez van kötve. Ha megdöglik a lovam, nincs szórványgondozás?

De ennél is van nagyobb veszedelem. A papilakás lakhatatlan. Fala kidúlt. Fedele behorpadt. Ablakai elkorhadtak. Híveinket a konverzió pókháló szála tartja csak az összeomlástól. A rovatal képtelenség. Rémit a hatalmas adóhátrálék. Két év óta a kongruámból levont rovatalokat az egyházköztség nem fizette vissza, mert nincs rá fedezet és nem is lesz. Havonta 3-400 lej a kongruám, amit kézhez kapok. A kanonika föld a vetőmagot is gondolkodva adja vissza.

*

Úgy érzem magam, mint az ellenségtől körülfogott tábori őrs. A telefonon dörög felém a parancs: „Utolsó emberig kitartani!” Sokszor felvettem a kérdést. Van-e célja e küzdelemnek? Egyedül megmenthetek-e 92 családot? Úgy rémlik, hogy még magamat, családomat sem tudom megmenteni. Jön felém lomha léptekkel az utcán Domahídi György unokája, mint a kikerülhetetlennek látszó végzet. Gyermekemet tanítja Szentgericzei Nagy Zsigmond dédunokája, Naghiu Nicolai. Tábort jár körülöttem a múlt és a jövő. Irtózom a jövőtől. Elődeim sorsára jutok. Ők is küzdöttek bizonyára, de kimerültek és lecsúsztak. Én is sóhajtok éjszakákon: „Elég Uram! Nem bírom tovább. Vedd magadhoz az én lelkemet.” Néha úgy rémlik, mintha halanám Isten üzenetét: „Elég neked az én kegyelmem!” És újrakezdem a reménytelen harcot.

Az apostol tanácsolja: egymás terhét hordozzátok. Megdöbbenve tapasztalom, hogy ez csak tanács, de nem valóság. Legyen a szórványgondozás mindannyiunknak a terhe. A szórványgondozó egyházközségek ma átmeneti nyomortanyák. Aki teheti, az menekül az ilyenekről. Ha nem tud menekülni, küzd egy darabig, aztán tágít a lelkiismeretén, lecsúszik, mint elődeim, és összeomlik utánuk minden. Ha meg akarjuk menteni szórványainkat, pedig meg kell menteni, mert így vérzünk el a legjobb, a leglelke-

sebb fiatal lelkészeinket kell elhelyezni ezekre a végekre. De ez ne legyen büntetés. Ezeket a misszionáriusokat mentesíteni kell a gondoktól, legalább annyiban, hogy gyermekeiket taníttassuk és útiköltségeiket megtérítsük.

Meg kell alakítani a szövőnyomást. Ide lelkes, önfeláldozó emberek kellene és áldozatos szívű hívek. Ha nem segítünk szövőnyomástestvéreinken, akkor munkájuk jutalma a nyomorúság és a pusztulás lesz. Ha csak tizedannyi imádság és tizedannyi morzsa hullana szövő-

nyainkért, mint idegen célokért, nem veszítenők el szövőnyainkat!

Szövőnyomástestvéreink megtartása nem lehet tovább is néhány ember magánügye. Az a néhány szövőnyomástestvéreink, aki komolyan veszi feladatát, segítség nélkül a terhet nem bírja tovább.

Egymás terhet hordozzátok!
Mezőújlak, 1934. augusztus 26.

Földes Károly

Aranymisési ferencesek

Romániában a római katolikus egyház, ezen belül a ferences rend 1944 utáni amúgy is nehéz működési lehetőségeit derékba törte az államosítás, majd a „klerikális reakció” elleni megszállott küzdelem. Mára már az enyészetté lett az ateista politikai hatalom, ezért az akkori eseményeket részletesen is megismerhetjük. Összefoglalásszerűen elevenítsük fel a korabeli történelmi eseményeket. Az 1948-as esztendő a baloldali hatalom berendezkedésének, az 1949 pedig kiterjedésének éve volt. A társadalmi, gazdasági és politikai átalakítások kommunista módon történő véghezvitelében az egyházak sem kerülhették el a marxizmus-leninizmus eszmérendszerre alapján kitervezt sanyarú sorukat. A nyitányt 1948. július 17-éje jelentette, amikor Románia egyoldalúan felmondta a Vatikánnal kötött államközi egyezményt, a konkordátumot. Ezt követően a történelmi vallásfelekezeti kiforgatták ősi javaikból, majd pedig mind szűkebb keretek közé szorították működésüket. Az 1948. augusztus 3-án kibocsátott 175. számú rendelet, a kultusz-törvény állami tulajdonba juttatott minden egyházi ingó és ingatlan vagyont, amely iskolák és más intézmények fenntartásával volt kapcsolatban. 1949. július 30-án azután a hírhedt 810-es számú rendelettel feloszlattak minden olyan férfi és női rendet, melyek tevékenysége valamilyen oktatással, egészségügyi és társadalmi szolgálattal függött össze. Az év végére odáig fajult a

Papszentelés Désen (1956. december 8.) Középen Márton Áron püspök és P. Benedek Fidél provinciális. Mögöttük állnak (balról jobbra) Keszler Tibor, P. Benedek Domokos, P. Gajdos Vince, P. Pap Leonárd és Kirner Ferenc.

helyzet, hogy a görög katolikus egyházat egyszerűen megszüntették, az ortodoxiába „vissza nem térő” papi személyeket bebörtönözték.

A 810-es rendelet hatálya alá tartozó 15 szerzetesi közösségbe koldulórend lévén nem tartoztak bele a ferencesek. Természetesen nem történt tévedés, sem feledékenység, hiszen a rendszer átgondoltan, jól működött. A keresztény értékeket elvető hatalom a Vatikánnal kötött államközi egyezmény hatálytalanítása után a szocialista országok egyházpolitikájára oly jellemző ún. békepapi mozgalmat akarta Romániában is megteremteni. Ebben szántak jelentős szerepet a ferenceseknek is.

Abban az újabb történelemformáló időben olyan rendtartományfőnökre volt szükség, aki a fennálló politikai helyzetben és körülmények között biztosítani tudja a provincia jövőjét és ehhez a nem mindennapi feladathoz képes megszerezni a rendtagok egységes támogatását. Akkor és azért lett főatyja P. Benedek Fidél szerzetesből. A Kolozsvárt, 1948. június 24-án megtartott választá-

son az elérhető 15 szavazatból csak azért nem szerezt meg mindet, mert mint szavazásra jogosult tanácsos nem tartotta illőnek önmagára voksolni. A provinciális tisztségét, vagy ahogyan ő fogalmazott „a keresztet, melyet vállamra raktak, elfogadom, mint szolgálatot”.

Miután az állami egyházpolitika terve a provincia vezetőinek ellenállása miatt nem sikerült, elhatározták a rendtagok megtörését, végső esetben a rendtartomány szétfűzését. A külvilág felé az önfeloszlatás látszatát kívánták kelteni. Ennek érdekében a pátereket és a frátereket 1951-ben a máriaradnai koncentrációs jellegű táborba gyűjtötték össze. A szocializmust építő, majd a kommunizmus alapjait lerakni igyekvő Románia hivatalos és az ilyen feladatokra szakosodott szervei éppen a provincia védőszentje, Szent István király ünnepén – augusztus 20-án – erőszakkal vették el a szerzeteseket zárdáikból.

Egyetlen kivétel volt, az idős P. Boros Fortunát, az egykori provinciális, a brassói zárdafőnök. Őt egyenesen a Duna-deltához hur-

colták kényszer munkára. 1953-ban a rend vértanújává vált, sírja a mai napig ismeretlen.

A máriaradnai kolostorba zsúfolódott be szinte az egész provincia: 75 pap, 4 klerikus és 43 laikus testvér, összesen 122 személy. Ebben a helyzetben nagy felelősség hárult a provincia vezetésére és a definitorokra, a tanácsadó testülete tagjaira. A Fidélfőatyja vezette ferencesek egyike sem lett fugitivus – szökevény. Ebben a sajátos erdélyi Fioretiben Szent Ferenc igaz fiaiként éltek. Imádkoztak, dolgoztak, miséztek, tanultak. A kemény fizikai munka, az állandósuló zaklatások, a lelki és fizikai terror, a letartóztatási hullám ellenére is kitartottak fogadalmuk mellett az erdélyi ferencesek. Szerzetesi öntudattal viselték Szent Ferenc habitusát: a szegénység, tisztaság és engedelmesség hármas fogadalmával erősített rendi öltönyt.

A hatalom meg akarta törni ezt az összekovácsolódott közösségi erőt, ezért a ferenceseket újabb állomáshelyekre, kolostorokba költöztették. Az útirány Dés, Esztelnek és Körösbánya volt. Fidélfőatyát társaival együtt egy tehervagonban Désre szállították. Az itt tartózkodók személyazonosságát igazolványába bekerült a hírhedt D. O. pecsét, mely a „*domiciliu obligatoriu*” (kényszerlakhely) fogalmat jelölte. Itt sem télenkedett, megszervezte a „dési szabadegyetem”-et, melynek spirituális volt. A nehéz, emberpróbáló időszak ellenére szinte abszurd a kifejezés, de bizony boldog lehetett az, aki ott és akkor hallgathatta Fidélfőatyja előadásait, lelki kapcsolatba kerülhetett vele, erőt, bátorságot, kitartást s mindenekelőtt hitet meríthetett-erősíthetett szellemi és emberi kisugárzásából. Saját mondásának parafrázisaként elmondható: ha volt Erdélynek Fráter Györgye, volt az erdélyi Ferenc-rendnek is Fráter Fidélfő. Érdemes idézni és megjegyezni 1951. szeptember 10-én, a Radnai Szabadegyetemen mondott megnyitó beszéde részeit: „*Kellő tudomány nélkül a pap csonka, félszeg. Kenyere a tudomány, ételszükséglet, feltétlen kellék, elengedhetetlen követelmény... A papnak, valamennyinek, mécsesnek, fáklának kell lennie.*”

A 20. századi Románia egyházi szempontból is legnehezebb, emberpróbáló évtizedeiben, titok-

ban lehetett csak az új papokat felavatni. P. Benedek Domokos kitelepitett rendi közösségéből, szerzetes-fiai közül 1956. december 8-án – a szeráfi rend patrónájának ünnepén, a Szeplőtelen Fogantatás napján – éppen félszáz esztendeje szentelte pappá névkonát, Benedek Andrászt és a ferences papköltő, P. Papp Asztrik unokaöccsét, Pap Károlyt a dési ferences templomban provinciálisuk jelenlétében boldog emlékeztető Márton Áron püspök. A szerzetesi közösségben egyikük a Domokos, másikjuk a Leonárd nevet kapta.

A ferencesek kitelepitésének megszűnte után Domokos atya Kostelken volt hosszabb ideig plébános, 1991-es provinciálissá történt megválasztása után Szászvárosban, majd a provinciellátus Kolozsvárra költöztetése után az egykori erdélyi fővárosban folytatott rendfőnöki tevékenységét. Jelenleg súlyos betegségéből való felépülése után Déván folytatják gyógykezelését. Leonárd atyát Mikháza után Kolozsvárra, tartományfőnök-helyettesnek, házfőnöknek és templomigazgatónak szőllította a rend munkamegosztás. Jelenleg Székelyudvarhelyen látja el a templomigazgató felelős tisztségét. Korábban mindketten betöltötték a megtisztelő definitori, a provinciális munkáját segítő rendi tanácsosi megbízatást.

Mindketten komolyan vették és követték egykori vezetőjük, P. Benedek Fidélfő tanítását, köztük a már idézett, ma is időszerű kijelentését, hogy „*Kellő tudomány nélkül a pap csonka, félszeg...*” A maguk munkaterületén mindketten igyekeztek betölteni az egyházi szolgálat során a mécses, a fáklja szerepét. Az 1989-es romániai politikai változás után a rendi vonatkozású könyvek sorozatos kiadására 1994-ben létrehozott *Szent Bonaventura – Új sorozat* keretében végre megjelenhettek dolgozataik, könyveik. Domokos főatyja *Az erdélyi ferences rendtartomány nagyjai a XVII. századtól napjainkig* (Kolozsvár, 1995) című kötetben az Erdélyi Szent István Ferences Rendtartomány 23 kiemelkedő képviselőjének rövid életrajzát ismertette az érdeklődő olvasóközönséggel. A ferences rend miniszter generalisának megbízatása lejártakor (1991) általános káptalant hívtak össze a ka-

liforniai San Diegóban. A hosszú útról és a kinti élményekről számolt be *Egy erdélyi ferences San Diego-ban* (Kolozsvár, 1996) című kötetében. Provinciálissága alatt vezetett *Historia Domusban*, majd a nyilvánosság elé lépve *A kegytemplom karnagya. Valér testvér életútja* (Kolozsvár, 1998) című kétkötetes művében P. Boros Valér élettörténetével állított emléket a ferencesek meghurcoltatásának.

Leonárd atya az erdélyi ferences irodalom tanulmányozásának és feldolgozásának szentelte magát. P. Mészáros György rendtársával együtt megírta *Az Erdélyi Ferences Rendtartomány Egyesült Államokbeli Kustódájának története* című könyvet (Kolozsvár, 1995), melyben az amerikai youngstown-i (Ohio állam) Alverna zárda közösségéről számolt be. A feledhetetlen, nagy tudású P. Benedek Fidélfő provinciális kéziratok műveinek közreadása során, a témákhoz kapcsolódó, saját kutatási eredményei is megjelenhettek. *A Kájoni János alapította könyvsajtó működése Csíksomlyón (1675–1900)* a Csíksomlyó (Kolozsvár, 2000), *A dési kényszerlakhely, A kolozsvári Szent Bonaventura könyvkiadó és nyomda, valamint kiadványai (1906–1948)* pedig *Az erdélyi ferences rendtartomány* (Kolozsvár, 2002) című gyűjteményes kötetben. *Az erdélyi ferences irodalom a 20. században* címen előadása jelent meg *A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára* elnevezésű, 2002. október 14–16. között, a piliscsabai Pázmány Péter Katolikus Egyetemen rendezett konferencia tanulmánykötetében (Bp. 2005). Jelenleg a ferences harmadik rend történetéhez kapcsolható, kiemelkedő, példaadó tagjait bemutató életrajzi kötetben dolgozik, hogy az ő emléküket se kallódhasson el.

A. R. P. Benedek Domokos gyógykezelése színhelyén, Déván csupán egy csendes szentmisén, A. R. P. Pap Leonárd a helybeli harmadik rendi közösség meghívására a kolozsvári ferences templomban mutathatta be az 50. évfordulós ünnepeltnek kijáró aranymiséjét. Isten adjon erőt és egészséget a további rendi s papi szolgálatukhoz, irodalmi működésükhöz!